

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
INTERES ŠTUDENTOV ZA MBA-ŠTUDIJ

Ljubljana, september 2008

MARTINA KOCJAN

IZJAVA

Študentka Martina Kocjan izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Marka Pahorja, in dovoljujem objavo diplomskega dela na fakultetnih straneh.

V Ljubljani, dne 10.09.2008

Podpis:_____

KAZALO

UVOD.....	1
1 PREDSTAVITEV MBA ŠTUDIJA	2
1.1 OPIS MBA.....	2
1.2 VRSTE MBA-PROGRAMOV	2
1.2.1 Redni MBA-program	2
1.2.1.1 Prednosti rednega MBA-programa.....	3
1.2.1.2 Slabosti rednega MBA-programa	3
1.2.2 Izredni MBA-program	4
1.2.3 Združena ali dvojna diploma.....	4
1.2.4 EMBA (izvršni/menedžerski MBA-program).....	5
1.2.5 Študij na daljavo	6
2 IZBIRA PROGRAMA MBA	7
2.1 LESTVICE	7
2.2 MBA-PROGRAMI V SLOVENIJI.....	8
2.2.1 Ekonomska fakulteta v Ljubljani	8
2.2.2 Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru.....	9
2.2.3 IEDC BLED	9
3 PREDPOGOJI/ KRITERIJI ZA SPREJEM	9
3.1 ZAKLJUČEN DODIPLOMSKI ŠTUDIJ	10
3.2 GMAT	10
3.3 ZNANJE ANGLEŠKEGA JEZIKA	11
3.4 DELOVNE IZKUŠNJE	11
3.5 ESEJI	12
3.6 REFERENČNA PISMA	12
3.7 RAZGOVOR.....	12
4 FINANCIRANJE	13
4.1 SAMOPLAČNIK.....	13
4.2 FINANČNA POMOČ	13
4.2.1 Štipendiranje in subvencije	13
4.2.2 Plačilo preko podjetja	14
5 PREDNOSTI MBA-ŠTUDIJA.....	14
5.1 POVEČANA STOPNJA UČINKOVITOSTI IN VIŠJI ZASLUŽEK	14
5.2 MREŽENJE	15
6 KRITIKA MBA	15
7 RAZISKAVA O ZAINTERESIRANOSTI ŠTUDENTOV ZA MBA-ŠTUDIJ	16
7.1 OPREDELITEV NAMENA IN CILJEV RAZISKAVE	16
7.2 HIPOTEZI	16
7.3 METODOLOGIJA ZBIRANJA PODATKOV	17

7.3.1	<i>Spletna anketa</i>	17
7.3.2	<i>Oblikovanje vprašalnika</i>	17
7.3.3	<i>Opis fokusne skupine</i>	18
7.4	SLOVENSKI ŠTUDENTJE	18
7.4.1	<i>Splošni podatki</i>	18
7.4.2	<i>Podatki o vzorcu</i>	18
8	REZULTATI ANKETE IN NJIHOVA RAZLAGA	20
8.1	POZNAVANJE MBA-PROGRAMA	20
8.2	KJE IN KAKO POGOSTO SO ŠTUDENTJE SLIŠALI ZA MBA-ŠTUDIJ	22
8.3	ŽELENA DESTINACIJA SLOVENSKIH ŠTUDENTOV ZA MBA-ŠTUDIJ	24
8.4	PREDNOSTI PRI IZBIRI MBA-ŠTUDIJA	26
8.5	OVIRE PRI IZBIRI ŠTUDIJA MBA	27
8.6	FINANCIRANJE MBA S STRANI PODJETJA	28
8.7	IZBIRA ŠTUDIJSKE SMERI	29
8.8	RAZLOGI ZA IZBRANO SMER MBA-ŠTUDIJA	30
8.9	VPLIV SPREMENLJIVK V ZVEZI S STRINJANJEM O ODLOČITVI ZA IZBIRO MBA-ŠTUDIJA.	31
8.10	POMEMBNOST SPREMENLJIVK PRI IZBIRI MBA-PROGRAMA	32
8.11	VPLIV DOLOČENIH SPREMENLJIVK PO ZAKLJUČKU MBA-ŠTUDIJA	33
8.12	PREVERJANJE HIPOTEZ	34
9	PRIPOROČILA PONUDNIKOM SLOVENSKEGA MBA	34
	SKLEP	35
	LITERATURA IN VIRI	37

KAZALO SLIK

Slika 1: Spolna struktura vzorca anketirancev	19
Slika 2: Starostna struktura vzorca anketirancev	19
Slika 3: Letnik študija vzorca anketirancev	20
Slika 4: Struktura slovenskih študentov po poznavanju MBA-programa.....	21
Slika 5: Pogostost zasleditve MBA-študija med študenti	23
Slika 6: Univerze oz. regije, kjer bi slovenski študentje najraje opravljali MBA-program	24
Slika 7: Primerjava ne/ovir pri izbiri MBA-študija.....	25
Slika 8: Povprečna ocena ovir študentov, ki želijo opravljati MBA v Sloveniji in v tujini	28
Slika 9: Delež študentov, ki bi se odločilo za MBA-študij, če jim ga financira podjetje ...	29
Slika 10: Prva izbira študijske smeri anketirancev.....	29
Slika 11: Vpliv spremenljivk na izbiro smeri MBA-študija	30
Slika 12: Vpliv spremenljivk, povezanih s strinjanjem o odločitvi za izbiro MBA-študija na Univerzi v Ljubljani in na univerzah in poslovnih šolah v ZDA	31
Slika 13: Spremenljivke študentov, ki želijo študirati na Univerzi v Ljubljani ali v ZDA .	32
Slika 14: Povprečne ocene spremenljivk vseh študentov skupaj, ki poznajo MBA-študij .	33

KAZALO TABEL

Tabela 1: Fakulteta, vrsta in način študija vzorca anketirancev.....	20
Tabela 2: Sociodemografski profil študentov, ki ne poznajo MBA-študija (v %).	21
Tabela 3: Povprečna ocena kriterijev glede na študijsko smer	26

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam pogosto uporabljenih kratic.....	1
Priloga 2: Znesek šolnine prvega letnika MBA-programa.....	2
Priloga 3: Uporabljeni vprašalnik za elektronsko anketiranje	3
Priloga 4: Izgled vprašalnika v elektronski obliki.....	6
Priloga 5: Izpisi računalniške obdelave podatkov.....	7

UVOD

Diplomsko delo obravnava tematiko specializiranega podiplomskega izobraževanja MBA-študija oz. magisterija poslovnih ved, ki je visoko kakovosten in mednarodno priznan poslovni študij. Poslovnih šol je v svetu vedno več, tekmovanje med njimi pa je vse ostrejšo. ZDA so od II. svetovne vojne vlagale ogromno sredstev v izobraževanje in ravno zato imele največji odstotek izobraženega prebivalstva. Že takrat so se namreč zavedali, da je bogastvo dežele v ljudeh in v njihovem mišljenju in ne v stvareh (Wilson, 2007, str. 84-86). V zadnjih letih se je magisterij poslovnih znanosti razširil po celem svetu in trg visokega šolstva je postal še večji posel. Univerze postajajo zato vse bolj finančno in miselno neodvisne od vpliva države, spreminja pa se tudi njihovo dožemanje študenta. MBA ni več dostopen samo izkušenim menedžerjem in voditeljem, temveč vsakemu, ki ima željo po tovrstni obliki študija in izpolnjuje minimalne pogoje. V današnjem času ponudba za prosta mesta krepko presega povpraševanje, ker je trg preplavljen z različnimi MBA-programi, ki ponujajo različne načine predavanj in različne vrste specializacij.

Namen diplomskega dela je predstaviti MBA-program in z vprašalnikom preučiti, kako različni dejavniki vplivajo na interes študentov za tovrstni študij. **Cilj** diplomskega dela je ugotoviti, ali so študentje zainteresirani za MBA-programe ter na osnovi tega ugotoviti, ali se bo povpraševanje po MBA-programih v prihodnje zviševalo.

Raziskovalni pristop pri izdelavi mojega diplomskega dela je vprašalnik, ki sem ga uporabila pri študentih, ki študirajo v Sloveniji. V okviru mojega raziskovanja sem opravila analizo sekundarnih virov podatkov iz internetnih strani in pridobila primarne podatke s pomočjo elektronskega vprašalnika.

Diplomsko delo sem razdelila na dva dela: teoretični in praktični (empirični) del. V prvem, teoretičnem delu, ki obsega šest poglavij, sem najprej opisala program MBA, kjer sem na kratko opredelila pojem MBA ter predstavila različne vrste programov. Drugo poglavje sem namenila lestvicam, ki so vodilnega pomena pri odločitvi za študij. Navezovala sem se predvsem na lestvice časopisa Financial times. Sledi opis slovenskih MBA-programov. V tretjem poglavju sem podrobno opisala predpogoje, ki jih zahtevajo nekatere poslovne šole pred vpisom na MBA-študij. V četrtem poglavju sem opisala različne oblike financiranja študija. V petem poglavju sem opisala glavne prednosti, v šestem pa kritiko MBA-študija. V drugem, empiričnem delu diplomske naloge sem sedmo poglavje namenila opisu uporabljene metodologije pri raziskavi. Na podlagi te metodologije sem v osmem poglavju analizirala podatke, ki sem jih dobila z vprašalnikom. Temeljne ugotovitve celotnega vprašalnika in priporočila, kaj je treba storiti, zlasti na področju promoviranja MBA-programa v Sloveniji, sem strnila v devetem poglavju. V sklepu sem dodala lastno mišljenje o učinkovitosti MBA-študija v preteklosti in v prihodnosti.

1 PREDSTAVITEV MBA-ŠTUDIJA

1.1 Opis MBA

Magisterij poslovnih znanosti (angl. Master of Business Administration) (v nadaljevanju MBA) je visoko kakovostna oblika mednarodno uveljavljenega standardiziranega podiplomskega študija, ki mora ustrezati intelektualnim in akademskim standardom za pridobitev takšne diplome. Ravno zaradi mednarodnosti privlači ljudi iz različnih akademskih strok. Naziv, ki ga pridobi posameznik po uspešnem zaključku, je strokovni in v praksi deluje kot potrditev posameznikove odločnosti, samozavesti, ambicije in sposobnosti. Tovrstna diploma je splošna diploma poslovne administracije in deluje kot sredstvo za premik kariere ali kot pospeševalec kariere in se gradi na strokovnih izkušnjah. Magistri poslovnih znanosti predstavljajo najvišje položaje v uglednih domačih in tujih podjetjih (Turk, 2006).

Poudarek pri MBA-študiju je na aktivnem sodelovanju študentov, ki v obliki raznih debat, simulacij, iger, skupinskih in individualnih predstavitev, projektnega dela in reševanj konkretnih problemov v podjetju nadgrajujejo svoje teoretično znanje.

Način dela je dinamičen in omogoča študentu, da s svojimi kvalitetai prispeva velik delež k ustvarjalnemu razmišljanju vseh. Veliko vlogo igrajo tudi izmenjave študentov in sodelovanje s priznanimi tujimi strokovnjaki z bogatimi poslovnimi izkušnjami. Udeleženci spoznavajo različna področja – od financ, splošnega, kadrovskega in mednarodnega menedžmenta, strateškega vodenja, poslovne etike do marketinga. Delo študentov je intelektualno in zahteva precejšnjo osebno predanost in trud.

1.2 Vrste MBA-programov

Študentje lahko izbirajo med raznovrstnimi programi, ki jih ponujajo poslovne šole. MBA-program nudi osnovno poznavanje naslednjih predmetov: računovodstvo, ekonomija, finance, ravnanje s človeškimi viri, trženje, kvantitativne metode itd.

1.2.1 Redni MBA-program

Posameznik lahko navadno izbira med enoletnim in dveletnim rednim MBA-programom, ki se med seboj bistveno razlikujeta. Enoletni program je pogostejši med evropskimi poslovnimi šolami, ima strožje pogoje za vpis in da tako večji poudarek na delovne izkušnje in na višješolsko izobrazbo. Program traja približno 11 do 16 mesecev in je skrajšan zaradi zmanjšanja časa za glavne predmete ter omejene možnosti za specializacijo. Dveletni program je značilnejši za poslovne šole v Severni Ameriki, navadno traja štiri semestre in je razdeljen na dve šolski leti s tri ali štiri mesečnim odmorom za prakso. Prvo leto vključuje glavne

(obvezne) predmete, ki so obvezni na vseh MBA-programih. V drugem letniku se študentje specializirajo, izberejo si smer študija in izbirne predmete (One year or two: the great divide, 2006).

1.2.1.1 *Prednosti rednega MBA-programa*

Enoletni program je namenjen predvsem zaposlenim, ki želijo ohraniti isto službo, vendar na višjem položaju. Visoko specializirani program lahko še nadgradi trenutno specializacijo v službi in prihrani čas za dokončanje MBA-programa. Prilagodljiv urnik zaradi omejenega trajanja programa omogoča opravljanje glavnih predmetov iz učnega načrta in široko paleto izbirnih predmetov ter možnosti specializacije. Intenzivnost programa in konkurenca med študenti je visoka.

Dveletni MBA-program ponuja več možnosti za razvoj znanja na specifičnem področju, ki vodi v nova strokovna znanja in nove vidike. Specializiran študij pripomore pri nadaljevanju v določeni industriji ali delovni funkciji in učinkovito napredovanje. Med MBA prakso se študentje veliko naučijo ter uporabljajo že pridobljena znanja in s tem si povečajo možnosti zaposlitve po končanem MBA-programu.

Oba programa spodbujata učenje, ki sega dlje od šolskega poučevanja ter omogočata možnost mreženja (angl. *networking*). **Mreženje** povezuje ljudi in je zelo učinkovit in lahkoten način za pospešitev kariere, pa tudi za osebni razvoj. Mreža je skupina ljudi s skupnimi interesi, običajno gre za neformalne medsebojne povezave. Mreženje je tudi ena od oblik iskanja zaposlitve, ki je zasnovana na posameznikovih poznanstvih (Zaletel, 2005). Pri dveletnem programu so možnosti mreženja večje, saj morajo študentje prvega letnika vseh smeri obiskovati ista obvezna predavanja, v drugem letniku pa imajo možnost do novega mreženja na specializiranem področju študija. Poletne počitnice med semestroma so še dodatna priložnost za nadaljnjo mreženje v poslovnem svetu. Poleg tega vsi redni MBA-programi nudijo štipendije, študijska posojila, svetovanje pri poklicni poti (kar vključuje možnost intervjujev na univerzah s perspektivnimi delodajalci), socialne klube, predavanja poslovnih svetov na visokem položaju (One year or two: the great divide, 2006).

1.2.1.2 *Slabosti rednega MBA-programa*

Posameznik je daljše obdobje izven dela, ker študij traja razmeroma veliko časa. Stroški šolnine so visoki in študentje ne morejo delati s polnim delovnim časom. Mnogo študentov meni, da je dvoletni MBA-program predolgo obdobje izven dela, tako da se trendi spreminjajo in spodbujajo krajše MBA-programe. V Severni Ameriki so nekatere poslovne šole že pričele s skrajševanjem programov (One year or two: the great divide, 2006).

1.2.2 Izredni MBA-program

Izredni programi so namenjeni že zaposlenim ljudem, ki imajo izkušnje in hočejo nadaljevati poklicno pot na izbranem področju. Predavanja so razdeljena čez celo leto in ne dovoljujejo strokovne prakse. Navadno večina študentov tega programa dela s polnim delovnim časom podnevi ter obiskuje predavanja ob večerih, ker si ne more privoščiti izpada dohodka.

V primerjavi z rednim MBA-programom, izredni zahteva manj opravljenih predmetov. Učni načrt vključuje glavne predmete ter ne ponuja možnosti specializacije. Nekateri izredni MBA-programi zahtevajo enako število premetov kot redni MBA-programi, vendar v daljšem časovnem obdobju.

Pozitivna lastnosti je, da so predavanja izven delovnega časa ter tako lahko posameznik pridobiva novo strokovno znanje brez prekinitve dela. Študentje lahko prenesejo na predavanja probleme iz resničnega sveta in raziskujejo uporabne rešitve, ki jih lahko vključijo v službi.

Kot pri rednem programu lahko študentje lahko najamejo posojilo. Včasih je izbira izrednega programa dobra odločitev, če delodajalec ponudi povračilo denarja šolnine. Stroški so razdeljeni na daljše časovno obdobje in so tako v pomoč tistim, ki morajo nadaljevati s služenjem prihodka ali se ne morejo dodatno zadolžiti (Part time programs, 2008).

Nekateri programi ponujajo geografsko prilagodljivost za tiste, ki se ne morejo ali nočejo dnevno voziti in se tako lahko izvajajo samo enkrat tedensko.

Za razliko od rednega programa štipendije niso mogoče, ker naj bi študentje vzporedno delali in si tako lažje plačali šolnino. Zaradi študija v večernih urah je svetovanje pri poklicni poti omejeno, ker so centri za razvoj kariere študentov na območju univerze že zaprti. Na to morajo biti posebno pozorni posamezniki, ki želijo po končanem študiju zamenjati delovno mesto. Zaposleni, ki so pogosto na službenih potovanjih, lahko imajo težave z dokončanjem študija, čeprav nekateri programi dovoljujejo študentom, da izpolnijo del učnega načrta preko študija na daljavo.

Izredni in redni MBA sta dva različna programa, tako da ni mogoče preiti iz enega programa v drugega. Večina programov ne dopušča prenosa kreditnih točk (Part time programs, 2008).

1.2.3 Združena ali dvojna diploma

Združena ali dvojna diploma pomeni združenje rednega MBA-programa z drugim podiplomskim programom. Poslovni programi se navadno izvajajo v kombinaciji s pravom, inženirstvom, tehnološkimi programi, mednarodnim študijem ter javno politiko. Za vsak posamezni program je potrebna svoja prijava. Navadno sta oba programa na isti univerzi.

Združena diploma traja približno tri do štiri leta in se jo pridobi hitreje kot vsako posamezno, ker se nekateri predmeti prekrivajo v obeh programih. Zaradi predolge odsotnosti z dela ta možnost ni primerna za posameznike, ki načrtujejo nadaljevanje poklicne poti in morajo obdržati trenutno strokovno znanje.

Program z združeno diplomom je predvsem popularen pri posameznikih, ki so na začetku kariere in tistim, ki želijo drugačno funkcijo v službi (Joint or Dual Degree, 2008).

1.2.4 EMBA (izvršni/menedžerski MBA-program)

EMBA je kratica za Executive MBA-program, v slovenskem jeziku izvršni MBA (v nadaljevanju EMBA). Namenjen je strokovnjakom, ki so že specializirani na določenem področju in morajo izboljšati splošne menedžerske spretnosti, če se želijo povzpeti po družbeni lestvici. Vpis je navadno vezan na novo ali predvideno promocijo. Šolnino navadno sponzorirajo podjetja. Njihove delovne izkušnje in strokovno znanje postanejo del strukture učnega načrta. Program praviloma traja dve študijski leti in ima prilagodljiva predavanja, ki potekajo ob koncih tedna, ker so študentje med tednom vezani na delo. Omogoča popolno poglobljenost z učenjem izven razreda ter obširno vzajemno delovanje s fakulteto ter s študenti oz. skupino (Executive MBA-programs, 2008).

Z rednim MBA-programom se razlikuje predvsem zaradi vzporednega dela s polnim delovnim časom ter ne opravljanja prakse med prvim in drugim letnikom študija. Poleg tega navadno ni možnosti štipendiranja s strani univerze, na katero se vpisujejo, lahko pa zaprosijo za posojilo. Vsi študentje imajo iste glavne menedžerske predmete, tako je možnost specializacije omejena.

Prednost tovrstnega študija je predvsem za direktorje oz. osebe z visokim položajem v službi, ki se želijo izobraževati na področju menedžmenta. Program je dobro zastavljen in zajema različne glavne poslovne predmete. Študij traja dve leti ali manj in ga tako dokončajo pred študenti iz izrednega programa.

EMBA-študij je zelo obvezujoč za študente in tudi za njihove družine in delodajalce. Na teden vložijo približno 80 do 100 ur v delo in študij. Delodajalec se mora strinjati, da zaposlenemu študentu da prosto v času predavanj. Včasih so predavanja skrčena na štiri dni na mesec, tako da niso dopuščene odsotnosti s predavanj. Ne udeležujejo se dejavnosti centra za razvoj kariere študentov, ker so študentje že v delovnem razmerju in bi lahko prišlo do konflikta interesov (Executive MBA-programs, 2008).

1.2.5 Študij na daljavo

Študij na daljavo je način poučevanja in izpolnjevanja obveznosti iz predavanj preko vodenja na daljavo tako, da isti prostor ni potreben za interakcijo med predavatelji in študenti. Je sodobna, že uveljavljena oblika izrednega študija, ki je na voljo na veliki večini najboljših svetovnih poslovnih šol.

Med vsemi vrstami študija je študij na daljavo manj časovno obvezujoč, bolj geografsko prilagodljiv in izključuje stroške bivanja v kraju poslovne šole ter je odprt za raznoliko populacijo. Urnik predavanj je v nasprotju s tradicionalno obliko študija, prilagodljiv in razporejen glede na osebne in delovne obveznosti. Ravno zaradi tega se povpraševanje po tovrstni obliki študija zvišuje.

Od študenta zahteva veliko motivacije, samodiscipline, samostojnosti in vztrajnosti ter dobro organizacijo lastnega dela.

Primeren je za tiste, ki so oddaljeni od univerzitetnih središč, in za zaposlene, ki jim primanjkuje časa oziroma si ne želijo vzeti časa za obiskovanje predavanj ter za ljudi s posebnimi potrebami. Prekinitev dela ni potrebna in je tako odlična opcija za posameznike, ki bi si radi zvišali položaj v službi in za tiste, ki bi se radi dodatno izobrazili na specifičnem področju. Študentje lahko dostopajo do fakultete z mnogih različnih lokacij. Študijsko gradivo je prilagojeno za samostojni študij. Študentje imajo možnost učenja z najsodobnejšimi oblikami učnih procesov, novih tehnologij in pripomočkov ter interaktivnih sistemov kot npr. internet, videokonference in elektronska pošta. Še vedno so najpomembnejša pisna študijska gradiva, ki so prilagojena študiju na daljavo in jih pripravi nosilec predmeta, ki jim tudi nudi možnost svetovanja pri učenju. Velik pomen imajo tudi študijski centri, ki nudijo različno tehnično opremo in kjer se študentje srečujejo z učitelji, mentorji, svetovalci in med sabo (Študij na daljavo, 2008).

Posebno pozornost pri tovrstni obliki študija je potrebo nameniti preverjanju tovrstnih programov. Stroški šolnin so podobni klasičnim in vedno več ljudi nasede ponudbam domnevnih poslovnih šol. Zato je potrebno vnaprej preveriti določen program in različne dejavnike, kot npr. če ima šola akreditacijo in kakovost pri manj znanih programih (Turk, 2006).

Zaradi manjšega sodelovanja med kolegi in profesorji študij za daljavo ni primeren za posameznike, ki so bolj učinkoviti v interaktivnem okolju in ravno zato ne more dosegati kakovosti klasičnega programa. Poslovne šole, ki ponujajo študij na daljavo so vse bolj prepoznavne in priznane, zato se kvaliteta izobraževanja hitro bliža nivoju klasičnega študija. Ne ponuja možnosti mreženja, tako da je to slaba odločitev za posameznike, ki bi radi zamenjali službo. Centri za razvoj kariere študentov so omejeni oz. sploh niso na razpolago. Tehnologije in oblike učenja v študiju na daljavo so relativno nove, zato je ponudba teh

programov omejena. Možnost kritja šolnine, ki je približno enaka klasični, je skoraj vedno izključena, ker se dela po programu, ki je razdeljen na daljše časovno obdobje in se tako lahko stroški porazdelijo (Kokelj, 2005).

2 IZBIRA PROGRAMA MBA

2.1 Lestvice

Kar 95 odstotkov študentov, ki končuje MBA-študij, meni, da so imele lestvice večji vpliv na njihovo izbiro kot drugi mediji (Tyson, 2001, str. 8-15).

Lestvice so najbolj zaslužne za ugled in sloves poslovnih šol. Visoka uvrstitev na eni izmed najpopularnejših lestvic, kot je lestvica angleškega mednarodnega časopisa "Financial Times" ali ameriške poslovne revije "Business Week", ki zajema 100 najboljših MBA-programov, zviša samozavest poslovnih šol. Poveča se tudi povpraševanje po programih ter posledično tudi šolnina za bodoče študente (Peters, 2007, str. 49-53).

Poslovna šola mora za uvrstitev na lestvico Wall Street Journal imeti akreditacijo in vsako leto vsaj petdeset diplomantov na enoletnem MBA-programu, nato jih oceni vsaj dvajset delodajalcev na podlagi kriterijev, kot npr. študentove analitične in komunikacijske sposobnosti, sposobnost za timsko delo in kvaliteta kariernih centrov (Huber, 2006).

Wharton School na Univerzi v Pensilvaniji je trenutno prvo uvrščena na lestvici Financial Timesa in je bila štirikrat zapored na prvem mestu lestvice revije Business Week, ki se je izvajala vsaki 2 leti enkrat med letoma 1994 in 2000. V tem obdobju so se prijave zvišale iz 4.300 v letu 1993 do št. 8.400 v letu 1999 (Wuorio, 2001, str. 26-37).

Lestvic pa ne upoštevajo samo bodoči MBA-jovci, ampak tudi podjetja, ki jim je v interes zaposlovati študente z visoko kvalificiranih šol in od njih v zameno tudi pričakujejo ustrezno znanje. Tako imajo najboljše poslovne šole visoko povpraševanje in izberejo le najboljše kandidate, ki so privlačni za delodajalce že pred študijem in jim tako naziv MBA še poveča vrednost (Peters, 2007, str. 49-53).

Nekaterim šolam niso všeč "pravila igre", ki se izvajajo pri pisanju lestvic, zato poskušajo nasprotovati pravilom in ne pošiljajo podatkov sestavljavcem lestvic. Druge poskušajo izboljšati tisti del kriterijev, ki se ocenjujejo. To se dogaja zato, ker so poslovne šole vznemirjene z jasnimi kriteriji novinarjev različnih publikacij, kjer ima vsak svoj način ocenjevanja. Zaradi prevelike konkurence na trgu se ne morejo osredotočiti na zvišanje kvalitete na vseh področjih, ampak dajejo poudarek kriterijem, ki se jih meri na lestvicah.

Prednosti lestvic so, da šole prisilijo, da merijo ugled po istih kriterijih in tako vsaka poslovna šola vidi, kje se mora izboljšati. Tako so tudi pripomogle k izboljšanju kvalitete med MBA-programi. Zaradi velikega števila lestvic obstaja vedno nek kriterij, čeprav ni ravno tako pomemben, kjer se je poslovna šola dobro odrezala in ga potem ponosno oglašuje v šolskih publikacijah, kot npr. šola z največjo raznolikostjo med študenti (Peters, 2007, str. 49-53).

Kakovost poslovne šole določa trg in je poleg podeljene akreditacije odvisna od vrhunskih učiteljev, izobraževalne opreme, dolgoletne tradicije, zaposljivosti diplomantov po dokončanem študiju ter višine plače, ki jo diplomanti dosežejo po pridobljeni diplomi (Jurko, 2007).

2.2 MBA-programi v Sloveniji

V Sloveniji se lahko naziv MBA pridobi na ljubljanski Ekonomski fakulteti, mariborski Ekonomsko-poslovni fakulteti, zasebni poslovni šoli IEDC Bled in OUBS Open Business School. Slednji je mednarodni program MBA, ki se v Sloveniji izvaja v obliki študija na daljavo. Pri vseh programih je znanje angleškega jezika pogoj za vpis.

2.2.1 Ekonomska fakulteta v Ljubljani

Ljubljanska Ekonomska fakulteta izvaja konzorcijski magistrski študij Poslovanja in organizacije, ki je nadstandardna oblika podiplomskega študija. Pogoj za študij je diploma dodiplomskega študija. Študentje, ki jih napotijo podjetja na usposabljanje iz splošnega menedžmenta, lahko izbirajo med tržno in finančno smerjo. Študij traja dve leti in se izvaja med vikendi, praviloma dvakrat mesečno. Stroški celotnega študija znašajo 9.000,00 EUR (brez DDV). Strokovni naziv, ki ga pridobijo študentje po uspešno zaključenem študiju, je magister/magistrica poslovnih ved (na izbranem področju študija) (Konzorcijski magistrski študij poslovanje in organizacija, 2008).

Mednarodni center za promocijo podjetij (ICPE) izvaja v sodelovanju z Ekonomsko fakulteto EMBA-program. Za vpis zahtevajo visokošolsko diplomo ter vsaj dve leti delovnih izkušenj. Cena celotnega študija je 7.500 evrov.

Zelo podoben MBA-programu je IMB (International full time master programme in Business Administration) program oz. mednarodni redni podiplomski program Poslovanje in organizacija na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Program je časovno krajši od programov na poslovnih šolah v ZDA in poudarja interaktivno delo in soočanje študentov z različnimi praktičnimi problemi. Poleg slovenskih profesorjev, v izvedbi programa sodelujejo tudi tuji profesorji in vrhunski menedžerji slovenskih in tujih podjetij. Izvajanje programa je razdeljeno v šest programskih sklopov in se izvaja v angleškem jeziku. Prva dva semestra imajo študentje skupne predmete. V tretjem semestru pa lahko izbirajo med smermi: finance,

marketing in tehnološki menedžment. Študentje tega študija so navadno na začetku svoje kariere in nimajo večjih delovnih izkušenj. Zaradi intenzivnosti programa delo med študijem ni mogoče. Šolnina programa znaša 5.007 EUR. (IMB, 2008)

2.2.2 Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru

Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru izvaja magistrski program Poslovanje in organiziranje – MBA. Pogoji za vpis so diploma univerzitetnega programa dodiplomskega študija, povprečna študijska ocena v dodiplomskem študiju nad osem ali vsaj dve leti delovnih izkušenj. Študij traja dve leti in se izvaja kot izredni študij v obliki enotedenskih blokov vsake tri tedne. Študentje lahko izbirajo med opcijskimi moduli: finančni menedžment, marketing menedžment, mednarodni menedžment in proizvodni menedžment. Naziv po končanem študiju je "Magister poslovanja in organiziranja -MBA" (Poslovanje in organiziranje - MBA, 2008).

2.2.3 IEDC BLED

Zasebna poslovna šola IEDC Bled izvaja tri mednarodne podiplomske programe v študiju menedžmenta MBA, in sicer enoletni ali dvoletni Mednarodni podiplomski študij menedžmenta EMBA in Predsedniški študij menedžmenta PMBA (angl. *the Presidents' MBA*), ki traja tri leta. Program je prilagojen praktičnim potrebam menedžerjev. Pogoji za vpis so vsaj tri leta uporabnih delovnih izkušenj, diploma dodiplomskega študija, dve priporočilni pismi in GMAT ali IEDC test, ki je narejen na osnovi GMAT-a. Šolnina enoletnega EMBA-programa znaša 23.000 evrov, dvoletnega 28.500 evrov in PMBA 34.000 evrov. Po zaključku študija na kateremkoli izmed treh programov pridobijo diplomanti strokovni naziv MBA (Programi, 2008).

3 PREDPOGOJI/ KRITERIJI ZA SPREJEM

Pogoji vpisa za redni MBA-program niso zakonsko predpisani in je tako od vsake posamezne poslovne šole odvisno, kakšne vpisne pogoje postavi. Boljše poslovne šole imajo več vpisa in zato tudi strožje vpisne kriterije. Osnovni pogoji za sprejem so visokošolska diploma, zadostno število točk na GMAT testu, dokazilo o znanju angleškega jezika in delovne izkušnje. V primeru sprejema kandidata lahko sledi še pregled eseja in referenčnih pisem ter osebni pogovor. Iz vseh teh pogojev se lahko sklepa, kako dober bo kandidat kot študent in kot delavec. Nivo pogojev se med posameznimi fakultetami razlikuje.

Poleg vseh že naštetih kriterijev za sprejem je pomembna tudi kandidatova sposobnost za vodenje in delo z drugimi ter zanimanje za druge aktivnosti poleg delovnih. Javna dela ter dejavnosti poleg službe imajo lahko velik vpliv na sprejem.

Najboljše šole so visoko selektivne in poleg visoke šolnine imajo stroge pogoje, kot npr. visoka povprečna ocena preteklega študija, visoka ocena GMAT (približno 700 točk, od možnih 760) in uspešno opravljen intervju s kandidatom.

3.1 Zaključen dodiplomski študij

MBA je akademski naziv in zato so potrebne akademske sposobnosti. Večina MBA-programov zahteva, da imajo kandidati dokončan dodiplomski študij. Ne obstaja standarden študij, s katerim imajo kandidati prednost. Poslovne šole iščejo kandidate iz različnih dodiplomskih študijev. Načeloma velja, da imajo od MBA več koristi tisti, ki nimajo ekonomskega oziroma menedžerskega ozadja, saj tako lahko že pridobljeno strokovno znanje dodatno razširijo z znanjem o organizaciji in vodenju. Upošteva se tudi, kje je kandidat pridobil diplomu, težavnostno stopnjo študija, povprečje študija ter če se je kandidat še dodatno izobraževal po diplomi.

Vpis na MBA je samo s srednješolskim spričevalom, torej brez visokošolske diplome izjemoma možen na večino najboljših svetovnih šol v primeru bogatih delovnih izkušenj na menedžerskih položajih (Turk, 2005). Ljubljanska Ekonomska fakulteta zahteva za vpis v začetni letnik konzorcijskega magistrskega študija Poslovođenja in organizacije in za vpis na mednarodni redni podiplomski program Poslovođenja in organizacije (IMB) končan študijski program prve stopnje, mariborska Ekonomska poslovna fakulteta zahteva za študij Poslovođenja in organiziranja-MBA diplomu univerzitetnega programa dodiplomskega študija, medtem ko se je na IEDC Bled mogoče vpisati tudi brez diplome v primeru večletnih menedžerskih izkušenj.

3.2 GMAT

Graduate Management Admission Test (v nadaljevanju GMAT) je standardiziran test za vstop na MBA-programe, napisan v ameriški angleščini in pomaga poslovnim šolam oceniti sposobnost kandidata za študij poslovanja in managementa (GMAT, 2008).

GMAT je objektivni in primerljiv ne glede na spol, starost in narodnost. Poslovne šole ga uporabljajo za ocenitev kandidatove sposobnosti in kot enega izmed napovednikov akademske uspešnosti pri glavnih učnih predmetih MBA-programa ali kateregakoli drugega podiplomskega menedžment programa. Primer, ki so ga izvajali sedem let med 41.338 MBA študenti na 273 različnih programih v ZDA, Evropi, Kanadi in Aziji je pokazal, da je uspeh pri GMAT testu trdno, zanesljivo in utemeljeno napovedal akademsko uspešnost pri MBA glavnih predmetih (Wilson, 2007, str. 84-86).

GMAT meri osnovne ustne, matematične in analitične pisne sposobnosti, ki so jih kandidati razvili med izobrazbo in delom. Sestavljen je iz treh glavnih delov: analitična ocenitev, kvantitativni del in ustni del (GMAT, 2008).

Visok GMAT rezultat ne garantira vstopa na vsako poslovno šolo, ker je GMAT le en kriterij za sprejem. Čeprav poslovne šole trdijo, da nimajo posebnih GMAT pogojev za vstop, ima mnogo najboljših poslovnih šol zahtevano minimalno število točk, druge pa imajo minimalne pogoje samo za nekatere dele GMAT-a. Za akademski uspeh so potrebne tudi druge sposobnosti, kot npr. sposobnost za vodenje, strateško razmišljanje, trženje in komunikacijske sposobnosti – nobena od njih ni merjena s testom GMAT (News from the schools, 2007).

Pri obeh ekonomskih fakultetah v Sloveniji GMAT ni potreben, medtem ko morajo na IEDC Bled kandidati opraviti GMAT ali IEDC test, ki temelji na GMAT-u in meri kvantitativne, splošne ustne ter analitično pisne sposobnosti. GMAT testa ni mogoče opravljati v Sloveniji. Zainteresirani kandidati se morajo prijaviti v Zagreb, Milano ali na Dunaj.

3.3 Znanje angleškega jezika

Bodoči študentje, ki jim angleščina ni materni jezik, potrebujejo potrdilo o znanju angleškega jezika. Vrsta izpita, ki potrjuje znanje angleščine, je ponavadi predpisana. Največkrat se uporablja ameriški izpit TOEFL (angl. *Test Of English as Foreign Language*). To je test angleščine kot tujega jezika, ki ga je mogoče opravljati v Sloveniji in ima omejeno veljavnost dve leti. Minimalno število točk je odvisno od vsake posamezne poslovne šole. Kolikor boljša je šola, toliko višji je prag.

3.4 Delovne izkušnje

Od kandidatov se pričakuje vsaj dve leti delovnih izkušenj, navadno štiri do pet let izkušenj pri rednem MBA-programu ter kvaliteta le-teh. Poslovne šole zanima vodenje projektov v službi in izven nje (Huber, 2006).

Zaradi praktične usmerjenosti programa se je nesmiselno vpisati brez predhodnih delovnih izkušenj. Program namreč temelji na izmenjavi izkušenj udeležencev ter poglobljanju razumevanja različnih poslovnih funkcij (Turk, 2006).

Poslovne šole upoštevajo pri ocenjevanju kandidatove resnosti delovne izkušnje, druge neslužbene aktivnosti ter priporočilna pisma.

3.5 Eseji

Večina poslovnih šol zahteva vsaj en esej z vsako prijavo. Esaj je priložnost za predstavitev prave slike o kandidatu, njegove motivacije in njegovih sposobnostih. Ponuja tudi pomemben vzorec o pisnih komunikacijskih sposobnostih. Najboljši esej ne odgovarja samo na kandidatova vprašanja, ampak tudi odraža kandidatov "glas". Esaj naj bi poudaril, kako se lastnosti šole, na katero se kandidat prijavlja, skladajo z njegovimi sposobnostmi in interesi. To dokazuje, da je kandidat opravil temeljito raziskavo in samoocenjevanje (Essay, 2008).

Z esaji prihodnji študentje izkazujejo svojo premišljenost in spretnost z besedami, izdajajo pa tudi osebnost posameznika in njegovo strast ter predanost (Huber, 2006).

3.6 Referenčna pisma

Pomembna referenčna pisma predstavljajo določene informacije, ki pokažejo kandidatovo sposobnost za uspeh na MBA-programu in v poslovnem svetu. Priporočilna pisma so pomembna za potrditev in obrazložitev kandidatovih priporočil in njegovih prednosti. Napisali naj bi jih izbrani ljudje, ki lahko jamčijo za kandidatovo zanesljivost in so seznanjeni s kandidatovimi načrti o MBA-študiju. To naj bi bili delodajalci, kolegi ali družabniki (Letters of Recommendation, 2008).

3.7 Razgovor

Zadnji test so razgovori, na katerih šole iščejo študente, ki ustrezajo njihovi kulturi. Pred vpisom je dobro, da študentje preučijo, ali ustrezajo določenemu okolju. Na nekaterih šolah vlada velika kolegialnost. Študentje, ki so bolj nagnjeni k tekmovalnosti, se navadno na takih šolah ne znajdejo. Seveda velja tudi obratno (Huber, 2006).

Nekateri programi zahtevajo razgovor z bodočimi kandidati, drugi dopuščajo razgovor le na povabilo. Navadno so te šole visoko selektivne ali imajo ogromno prijavljenih kandidatov. Nekateri sploh ne ponujajo možnosti razgovora. Razlog je lahko v prevelikem številu kandidatov ali pomanjkanju osebja oziroma časa za razgovor s kandidati. Obstajajo pa tudi programi, ki ponujajo možnost razgovora na kandidatovo zahtevo. Četudi razgovor ni zahtevan, je to odlična pot za pridobitev informacij o šolskem okolju, priložnostih, študentih in sami univerzi. Poleg tega je edinstvena priložnost za predstavitev osebnostnih in komunikacijskih sposobnostih osebju, ki odloča o vpisu na univerzo.

4 FINANCIRANJE

Najpomembnejša omejitev pri odločitvi za MBA-študij je vprašanje financiranja. Stroški investicije v MBA-program so visoki in verjetno ena izmed največjih investicij, ki jih posameznik vложи vase, zato je potrebno začeti planirati zgodaj. Študentje se financirajo s prihranki, zaslužki ali zaprosijo za finančno pomoč. Najpogostejše oblike finančne pomoči so štipendije, posojila ter delno financiranje s strani delodajalca. Kandidat mora izračunati višino življenjskih stroškov kraja, kjer naj bi študiral, višino šolnine, možnost finančne pomoči ter oportunitetne stroške, preden se odloči za študij (Financial Aid Process, 2008).

Šolnina je v veliki meri odvisna od ugleda šole in koliko ima pridobljenih akreditacij. Cena šolnine je na najboljših štirih ameriških šolah po podatkih ene izmed najbolj uveljavljenih lestvic Financial Timesa v povprečju okrog \$45.448 dolarjev (Priloga 2) in se giblje glede na kvaliteto, čeprav lahko imajo tudi nekateri cenejši programi na manjših univerzah enake akreditacije kot bolj priznane univerze.

4.1 Samoplačnik

Posojila so navadno na razpolago, ker je posojilodajalec prepričan, da bodo ljudje z dokončanim MBA-programom, še posebno tistim iz priznanih šol, imeli dovolj veliko kupno moč za vračilo posojila. Posojila je potrebno vrniti z obrestmi čez določen čas.

Leta 2001 je bilo le 16 odstotkov MBA študentov, uvrščenih na lestvico najboljših programov Business Week-a, samoplačnikov, medtem ko se je njihovo število v letu 2005 povečalo na 27 odstotkov (Turk, 2006). Plače MBA-jovcev so navadno višje od drugih podiplomskih študentov, zato večina poslovnih šol, ki tudi sodeluje z bankami, pričakuje, da si bodo študentje sposodili denar za izobrazbo, ker bodo po končanem študiju imeli zadosti velike prihodke za vračilo posojila.

4.2 Finančna pomoč

4.2.1 Štipendiranje in subvencije

Štipendije in subvencije ni potrebno vračati, ampak jih je na voljo zelo malo. Šole ponujajo štipendije podiplomskim študentom na podlagi testov, preteklih ocen, življenjskih izkušenj, finančne potrebe ali katerikoli drugih dejavnikov.

Nekatere štipendije lahko poleg šolnine krijejo tudi življenjske stroške.

Državne subvencije/denarne pomoči so na razpolago le državljanom določene države, ker jih plačujejo davkoplačevalci tiste države.

4.2.2 Plačilo preko podjetja

Nekoč so podjetja pomagala udeležencem pri plačilu šolnine in celo vseh drugih življenjskih stroškov, vendar se to spreminja, saj je tako v Sloveniji kot v svetu vse več samoplačnikov. V letu 2001 je polovica MBA študentov, ki so uvrščeni na Business Week lestvico, dobila v celoti povrnjene stroške šolnine od podjetja, medtem ko jih je leta 2005 šolnino dobilo le 34 odstotkov. V praksi se najpogosteje izvaja, da podjetje delno financira študij (Turk, 2006).

Delno financiranje delodajalca je po navadi običajno pri velikih svetovalnih hišah in velikih investicijskih bankah. V tem primeru navadno nastane neka obveznost do podjetja. Le redko se zgodi, da podjetje plača šolnino za redni študij. Raje se odločijo za plačilo šolnine izrednega ali izvršnega MBA-študija. Nekatera podjetja zahtevajo povračilo šolnine v primeru, da zaposleni takoj po študiju zapusti podjetje. Poslovne šole navadno ne nudijo možnosti kariernega svetovanja, če je študent sponzoriran s strani delodajalca. Izbira programov je navadno omejena na tiste, ki jih dovoli oz. določi delodajalec.

5 PREDNOSTI MBA-ŠTUDIJA

5.1 Povečana stopnja učinkovitosti in višji zaslužek

Zaradi povečane stopnje učinkovitosti se pričakuje večja sposobnost v poslovanju in osebna rast ter posledično tudi višja plača. Preračunati je potrebno prednosti MBA-študija, saj naj bi obljubljal višje plače in večje zaposlitvene možnosti takoj po končanem študiju ter tudi kasneje v karieri.

Vrniti se nazaj v šolo po tolikih letih dela je velik korak. Študentom elitnih šol, kot npr. London Business School ali pa Univerza Stanford se investicija v izobrazbo hitro poplača, saj že samo ime šole garantira nek nivo znanja in usposobljenosti za delo.

Upoštevati je potrebno, da samo MBA ne zagotavlja, da bo oseba nadpovprečno uspešna pri bodočem delu. Prikazuje pa nekaj pozitivnega in delodajalec lahko pričakuje, da je bodoči zaposleni ambiciozen in zadosti usposobljen, da bo uspešno opravljal delo, saj je zaključil zahteven študij (Turk, 2006). Najboljše izobraževanje, ki se ga lahko pridobi, ni pot k uspehu, temveč nadgradnja uspeha.

Slovenija se zaradi različnega merjenja različnih študijev ne more primerjati z Ameriko s stališča investicije v izobraževanje (ROI) ter posledično višje plače. V Ameriki se meri

kakovost študija v razliki višine plače pred in po MBA diplomi. Počasi se tudi v Sloveniji zvišuje cena delavca na trgu dela po zaključenem študiju MBA, vendar pa MBA v Sloveniji predstavlja predvsem možnosti za boljši profesionalni razvoj in uspeh posameznika ter sprejemanje boljših poslovnih odločitev, ki zvišajo uspeh podjetja, kjer je posameznik zaposlen (Košir, 2005).

5.2 Mreženje

Slovenski »embeajejenci« menijo, da stiki, pridobljeni med študijem, bolj vplivajo na višino plače kot pa sam naziv MBA (Turk, 2003).

Po zaključku šolanja se »embeajejenci« pridružijo klubu in se tako redno srečujejo na različnih prireditvah. Namen teh klubov je negovanje stikov in izmenjava spoznanj iz poslovnega sveta. Diploma iz elitnih šol učinkuje vse življenje in stiki, ki jih posameznik pridobi, so neprecenljivi.

6 KRITIKA MBA

Nekateri se vpišejo na MBA-študij samo zaradi naziva, vendar pa naziv ne pripomore k razvoju kariere, če se je posameznik odločil zanj prehitro ali in napačnih razlogov. Program je zasnovan na obravnavanju primerov iz prakse in zato primeren za ljudi z izkušnjami. Tisti, ki nimajo izkušenj, ne bodo mogli sodelovati v polni meri. MBA da posamezniku znanje, ostale kvalitete pa bo moral razviti sam.

Državni nadzor je odsoten v nekaterih zasebnih izobraževalnih inštitucijah, zato je vpis v neznano šolo, ki ni v Sloveniji rizičen, ker se diploma ne prizna (Jurko, 2007).

Vodilni, zapleteni v največje podjetniške prevare v preteklosti, so opravili MBA diplome na najboljših šolah. Kar pomeni, da bi moral program več časa nameniti družbeni odgovornosti in etiki.

Največja kritika pa je, da Evropske poslovne šole nimajo prave blagovne znamke, s katero bi se lahko tržile. Saj so MBA-programi ameriška kreacija in so tako standard kakovosti tudi za ostale šole. Ameriški delodajalec lahko ne prizna MBA diplome iz tujine, zato večina Američanov študira v domači državi. Drugi razlog je, da večinoma Američanov ne govori tujih jezikov (Huber, 2006).

MBA predavanja promovirajo agresivno in preveč samozavestno vedenje in tako postanejo študentje po zaključku študija preveč domišljavi in ne dojamejo, da so potrebne tudi druge lastnosti za uspeh na delovnem mestu. Zato bi morali lastnostim, ki jih pripisujemo moškim, kot so moč in nadzor in so jih menedžerji odlično uporabljali v preteklosti, dodati ženski

vidik. V modernem svetu se iščejo lastnosti, kot so poslušanje, pridobivanje zaupanja in prilagodljivost. To so lastnosti, ki jim pripisujemo ženskam in bi jih morali na MBA-programih tudi upoštevati (Coughlan, 2005).

7 RAZISKAVA O ZAINTERESIRANOSTI ŠTUDENTOV ZA MBA-ŠTUDIJ

V diplomskem delu bom analizirala dejavnike, ki vplivajo na odločitev slovenskih študentov za MBA-študij. V prejšnjih poglavjih sem se osredotočila na teoretični del, ki mi nudi podlago za nadaljnjo analizo. Za prepoznavanje dejavnikov in njihovega vpliva, bom najprej opisala splošne podatke o slovenskih študentih, nato pa preverila ali MBA-študij sploh poznajo ter jih razvrstila po njihovih demografskih značilnostih. Ta del predstavlja le uvod v analizo statističnega vpliva posameznih dejavnikov, ki jih bom podrobneje opisala v osmem poglavju in dopolnjuje celovitost diplomskega dela.

7.1 Opredelitev namena in ciljev raziskave

Namen raziskave je informirati študente o tej obliki študija, opisati prednosti, ki jih ta študij prinaša in jih seznaniti o eni izmed možnosti za nadaljevanje kariere. Hkrati bi rada diplomsko delo namenila tudi slovenskim fakultetam in prispevala informacijo o poznavanju MBA-programa med študenti in njegovem trženju, ter podjetjem, da bi sledili svetovnim trendom in cenili naziv MBA.

Cilj raziskave je ugotoviti dejavnike, ki vplivajo na odločitev študentov za tovrsten študij. Z anketo med slovenskimi študenti sem poskušala ugotoviti, koliko študentov dejansko pozna MBA-program, kateri MBA-program bi izbrali in razloge za njihovo izbiro.

7.2 Hipotezi

Hipotezi sem oblikovala po pregledu internetnih virov in po pogovoru s študenti s fokusne skupine.

H1: *MBA-študij in možnosti, ki jih nudi, pozna večina slovenskih študentov.* MBA-študij je mednarodno priznan in eden izmed najbolj uveljavljenih in cenjenih podiplomskih študijev.

H2: *Največja ovira pri odločitvi za študij so visoki finančni stroški.* Šolnina letnika enega izmed najbolj uveljavljenih MBA-programov na svetu, npr. Wharton na Univerzi v Pensilvaniji v letu 2008/09 znaša 50,430 dolarjev (Cost summary, 2008), medtem ko IMB na Ekonomski fakulteti v Ljubljani v študijskem letu 2008/09 znaša 5.007 EUR (IMB, 2008), kar

predstavlja visoko investicijo za posameznika. Poleg šolnin je potrebno med finančne stroške upoštevati tudi življenjske stroške, ki so lahko med študijem zelo visoki.

7.3 Metodologija zbiranja podatkov

7.3.1 Spletna anketa

V svojem diplomskem delu sem se odločila za raziskovalno metodo pridobivanja podatkov s spletno anketo. Na podlagi vnaprej sestavljenega spletnega vprašalnika (Priloga 3) sem primarne podatke zbrala z metodo spletnega anketiranja slovenskih študentov, ki so bili v študijskem letu 2007/08 vpisani na univerzo. Za elektronsko anketo sem se odločila zato, ker ima pred drugimi metodami določene prednosti (Lozar Manfreda, 2001, str. 54-65), in sicer:

- nizki stroški anketiranja,
- hitrost zbiranja podatkov,
- računalniško zbiranje podatkov,
- multimedijske vsebine v spletnih anketah,
- enostavnost izvajanja anket,
- časovne in geografske omejitve,
- samoanketiranje,
- komunikacija med raziskovalcem in anketirancem.

Slabosti spletnih anket so po Evansu in Mathurju (2005, str. 197, 210) naslednje:

- zaznane kot nezaželena pošta,
- vprašljivo vzorčenje in implementacija,
- pomanjkanje izkušenj pri anketirancih,
- tehnološke variacije,
- pomanjkljiva navodila za izpolnjevanje vprašalnika,
- neosebno,
- vprašanja zasebnosti,
- nizke stopnje sodelovanja.

7.3.2 Oblikovanje vprašalnika

Zaradi prednosti in ustreznosti, ki jih ponuja spletno anketiranje, sem se odločila zanj pri diplomskem delu. Končno anketiranje se je izvajalo od 17.6.2008 do 22.7.2008. Anketo sem poslala po elektronski pošti svojim kontaktom, ki jih imam med študenti. Zajemala je uvodno pismo, v katerem sem nagovorila prejemnike k izpolnjevanju vprašalnika in razpošiljanje tega njihovim kontaktom. Poleg tega je bila dodana povezava na vprašalnik. Primer vprašalnika v elektronski obliki, ki ga je anketiranec videl s klikom na povezavo, sem prikazala v prilogi 4. Vprašanja so se odpirala po vrsti, vsako vprašanje je imelo svojo stran. Anketiranec se je lahko pomikal po vprašalniku s klikom na miško »naprej« in »nazaj«. V

primeru, da je anketiranec izpustil ali deloma končal kakšno vprašanje, ga je program na to opozoril in ga ni spustil na naslednje vprašanje, dokler ni dobil popolnega odgovora. Ob predčasnem zaključku vprašalnika mu je program ponudil možnost, da naslednjič z vprašalnikom nadaljuje na istem mestu, kjer je končal. Vprašalnik je vseboval skrbno sestavljene trditve in vprašanja, na katera je anketiranec moral odgovoriti z metodo označevanja ali z lestvico, kot je bilo že testirano pri fokusni skupini. Glede na to, da sem v postopku zbiranja podatkov uporabila spletno anketiranje, posameznih anket ni bilo potrebno vnašati v računalnik.

7.3.3 Opis fokusne skupine

Pred začetkom anketiranja sem izbrala dve fokusni skupini, sestavljeni iz osmih študentov: štiri punce in štiri fante iz višjih letnikov študija. Testirala sem jih osebno z vprašalnikom v papirnati obliki. V prvi fokusni skupini so bili študentje ekonomije, v drugi fokusni skupini pa študentje z drugih fakultet. Že v začetni fazi so se pokazale določene zanimivosti raziskave in nekatere pomanjkljivosti vprašalnika, ki sem jih nato popravila. S programom surveymonkey sem sestavila spletni vprašalnik, ki je zapisoval odgovore v bazo podatkov. Te podatke sem kasneje obdelala z istim programom, ki je namenjen tudi statistični obdelavi podatkov in naredila podrobnejšo analizo podatkov. Testiranje je zajemalo pošiljanje elektronske pošte 48 naslovnikom, ki so nato poslali anketo svojim kontaktom. Na koncu sem dobila 414 odgovorov in naredila analizo. Rezultati, ki sem jih pridobila, in analize so prikazani v naslednjem poglavju v tabelah, na slikah in z interpretacijo.

7.4 Slovenski študentje

7.4.1 Splošni podatki

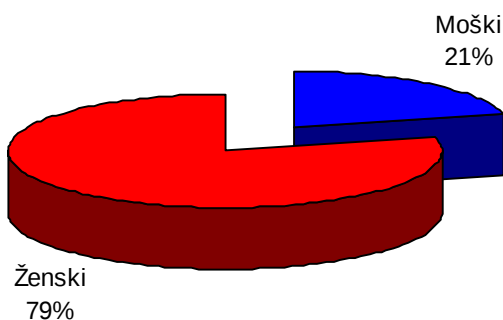
V Sloveniji je bilo v letu 2007/08 115.445 študentov v terciarnem izobraževanju, od tega jih je bilo 76.480 vpisanih redno. 48.322 študentov terciarnega izobraževanja je moškega spola, kar predstavlja slabih 42 odstotkov vseh študentov. Študentov družbenih, poslovnih ved in prava je 45.372, študentov tehničnih ved je 27.779, študentov naravoslovnih ved pa 23.631 (Vpisani v terciarno izobraževanje, 2008). Na Ekonomski fakulteti v Ljubljani študira v letu 2007/08 8.161 študentov na dodiplomskem študiju, 1297 na podiplomskem študiju, ter 21 na doktorskem študiju (Ekonomska fakulteta v številkah, 2008).

7.4.2 Podatki o vzorcu

V raziskavo je bilo vključenih 414 študentov, od tega jih je 349 odgovorilo na vsa vprašanja v anketi, kar predstavlja 84,3 odstotka vseh anketirancev. Vzorec zajema 0,36 odstotka celotne populacije študentov v Sloveniji. Na vprašalnik so odgovarjali le študentje v Sloveniji, zato

bom posplošila raziskavo na celotno populacijo študentov v Sloveniji, čeprav gre samo za vzorec in tako lahko podatki odstopajo od realne slike.

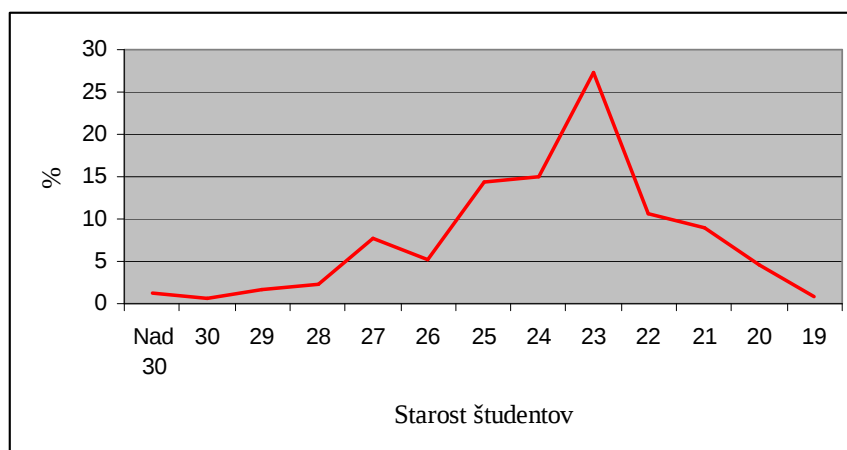
Slika 1: Grafični prikaz spolne strukture vzorca anketirancev, n=349

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Na Sliki 1 je prikaz vzorca anketirancev glede na spol. Na vprašalnik so se veliko bolj odzvale ženske, s kar 73,4 odstotka, saj je večina kontaktov, katerim sem poslala vprašalnik ženskega spola.

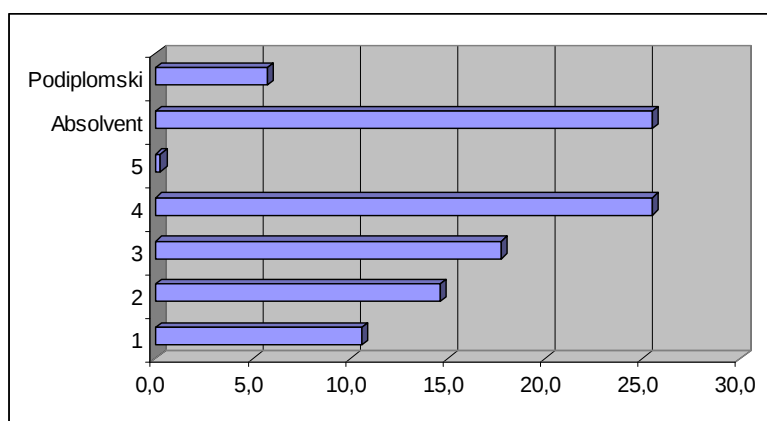
Slika 2: Grafični prikaz starostne strukture vzorca anketirancev, n=349

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Pri starosti anketirancev sem se zavedala, da so študentje in to upoštevala pri letih rojstva, ki sem jih dala na izbiro. Kot je razvidno s Slike 2, je najmočnejše zastopana starost 23 let (27,2 %), kar se ujema z rezultatom, da večinoma anketirancev (51 %) obiskuje četrti letnik oziroma je absolventov (glej Sliko 3 na naslednji strani).

Slika 3: Grafični prikaz letnika študija vzorca anketirancev, n=349

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Tabela 1: Fakulteta, vrsta in način študija vzorca anketirancev, n=349

		n	%
Fakulteta	Ekonomska fakulteta v Ljubljani	82	23,5
	Druga družboslovna smer	157	45
	Naravoslovna smer	64	18,3
	Tehnična smer	46	13,2
Študij	Dodiplomski	329	94,3
	Podiplomski	20	5,7
Način študija	Redni	309	88,5
	Izredni	40	11,5

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

V Tabeli 1 lahko vidimo, da 68,5 odstotka anketirancev študira na družboslovni smeri, 88,5 odstotkov je redno vpisanih in kar 94,3 odstotka je na dodiplomskem študiju, saj večina kontaktov, ki sem jim poslala vprašalnik, je dodiplomskih družboslovcev in študira redno.

8 REZULTATI ANKETE IN NJIHOVA RAZLAGA

Vprašanja ankete sem združila v enajst sklopov zaradi boljše in lažje interpretacije rezultatov. Zaključila sem z razlago hipotez v dvanajstem sklopu.

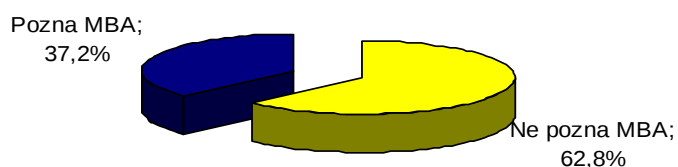
8.1 Poznavanje MBA-programa

Pri prvem vprašanju sem poskušala ugotoviti, koliko študentov je slišalo za MBA-program. Upoštevala sem samo odgovore študentov, ki poznajo MBA-študij. Takih je bilo 154, kar

predstavlja 37,2 odstotka vseh anketirancev. Njihovi podatki so bili zadostni za izdelavo statistične analize.

Izmed 414 študentov, ki so izpolnili anketo, je bilo 260 takih, ki ne poznajo MBA-programa. Delež prikazujem s Sliko 4.

Slika 4: Grafični prikaz strukture slovenskih študentov po poznavanju MBA-programa (v %), n=223

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Ugotovitev, da le 37 odstotkov študentov pozna MBA-program, je malo nenavadna, saj velja za enega izmed najbolj razširjenih in priljubljenih programov na svetu. Študentje, ki so odgovorili, da ne poznajo študija, niso izpolnjevali celotne ankete, ampak jih je program avtomatsko preusmeril na zadnje vprašanje, kjer so vpisali sociodemografske podatke.

Velikost vzorca brez ponavljanja je približno 412. Pri vzorcu 412 študentov je 37,2 odstotka takih, ki poznajo MBA-študij. To ocenjujem z absolutno natančnostjo 4,62 % (Priloga 6).

Tabela 2: Sociodemografski profil študentov, ki ne poznajo MBA-študija (v %), n=223

	Sociodemografski podatki	n	%
Spol	Moški	47	21,1
	Ženski	176	78,9
Starost študentov	Nad 30	2	0,9
	30	1	0,4
	29	2	0,9
	28	2	0,9
	27	8	3,6
	26	11	4,9
	25	28	12,6
	24	29	13,0
	23	68	30,5
	22	27	12,1
	21	31	13,9
	20	12	5,4
	19	2	0,9

se nadaljuje

nadaljevanje

	Sociodemografski podatki	n	%
Fakulteta	Ekonomska fakulteta v Ljubljani	24	10,8
	Druga družboslovna smer	111	49,8
	Naravoslovna smer	53	23,8
	Tehnična smer	35	15,7
Študij	Dodiplomski	215	96,4
	Podiplomski	8	3,6
Način študija	Redni	202	90,6
	Izredni	21	9,4
Letnik študija	1	29	13,0
	2	42	18,8
	3	43	19,3
	4	58	26,0
	Absolvent	43	19,3
	Podiplomski	8	3,6

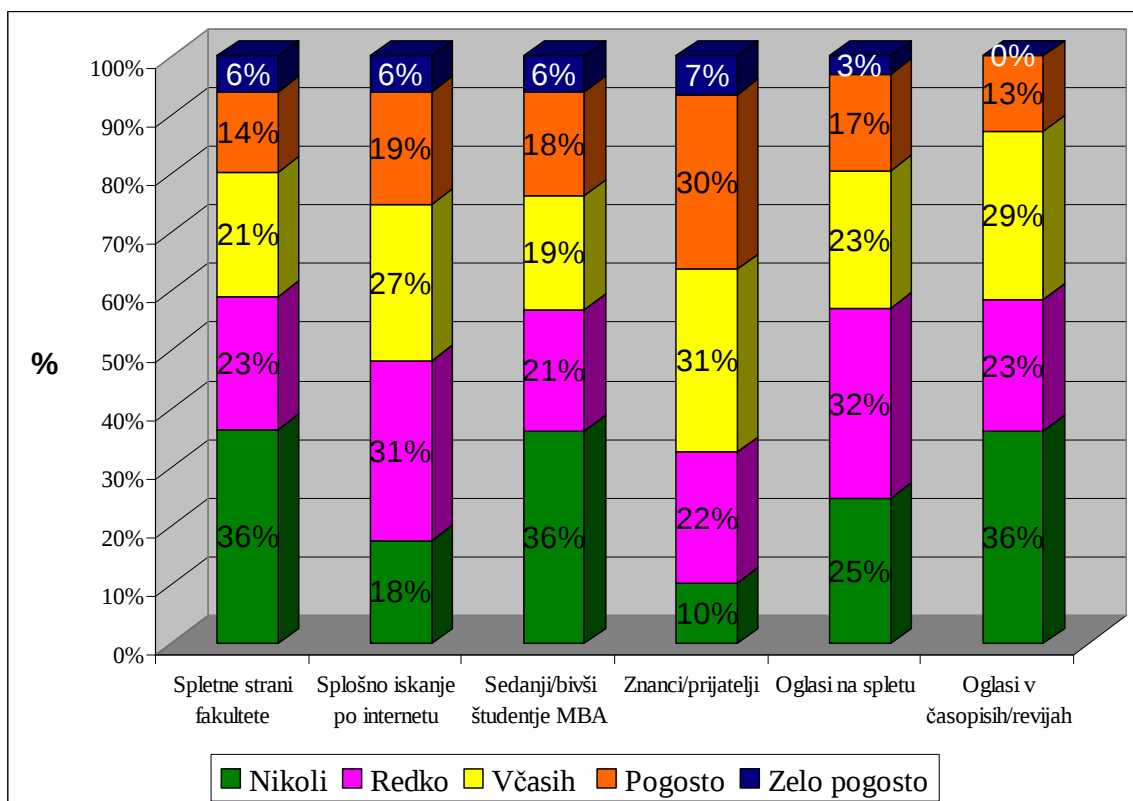
Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Sociodemografske podatke je izpolnilo 223 študentov, od katerih jih dobrih trideset odstotkov starih 23 let, sledijo jim študentje stari letnik 21 let s skoraj 14 odstotki ter študentje stari 22, 24 in 25 let z okrog 13 odstotki. Od študentov, ki so reševali anketo in ne poznajo MBA, je 79 odstotkov anketirancev ženskega spola in 21 odstotkov anketirancev moškega spola. Polovica anketirancev, ki jim je MBA-študij neznan, študira na družboslovni smeri, ki ni Ekonomska fakulteta v Ljubljani, 24 odstotkov na naravoslovni smeri, 16 odstotkov na tehnični smeri in le 10 odstotkov na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Tako nizek odstotek slednjega lahko pripišemo, da je MBA-študij vrsta poslovnega študija in je zato študentom Ekonomske fakultete bolj poznan. 91 odstotkov študentov študira na dodiplomskem študiju in 90 odstotkov študentov je rednih. 27 odstotkov študentov, ki ne poznajo MBA-programa, je v četrtem letniku, 20 odstotkov je absolventov in v tretjem letniku, 19 odstotkov pa jih je v drugem letniku.

8.2 Kje in kako pogosto so študentje slišali za MBA-študij

Pri drugem vprašanju sem vprašala študente, ki poznajo MBA-program (138 študentov), kje so najpogosteje slišali zanj. Izvedela sem, da je MBA v Sloveniji očitno premalo promoviran, saj večinoma niso nikoli zasledili MBA-programa na spletnih straneh fakultete, pri mentorjih, profesorjih, asistentih, demonstrantih, delodajalcih, sodelavcih, na informativnih dnevih, lestvicah, v oglasih v časopisih, revijah in v drugih medijih (glej Sliko 5 na naslednji strani).

Slika 5: Grafični prikaz pogostosti zasleditve MBA-študija med študenti, n=132

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Vprašani so pojme razdelili glede na to, kako pogosto so zasledili MBA-študij. Na izbiro so imeli: nikoli, redko, včasih, pogosto, zelo pogosto. Na Sliki 5 sem se omejila glede na vire, kjer so študentje slišali pogosteje za MBA-študij. Za odgovora pogosto in zelo pogosto se je odločilo malo študentov, zato bom ta dva podatka seštel in ju združila v eno skupino. Tako se jih je največ odločilo, da so za MBA-študij slišali od prijateljev in znancev. Približno četrtnina je zasledila MBA-program pri splošnem iskanju po internetu in od sedanjih oz. bivših študentov MBA. Da so pogosto slišali za MBA-program na spletnih straneh fakultete in v oglasih na spletu, se je odločila petina študentov. Le 13 odstotkov študentov je slišalo za MBA-študij v oglasih v časopisih oz. revijah.

Naslednja skupina je sestavljena iz odgovorov redko in včasih. To skupino je izbralo največ študentov. Več kot 50 odstotkov študentov v teh skupini je zasledilo MBA-študij pri splošnem iskanju po internetu, v oglasih na spletu, od prijateljev oziroma znancev in v oglasih v časopisih in revijah. Okrog 40 odstotkov študentov je slišalo za MBA-program na spletnih straneh fakultete in od sedanjih oz. bivših MBA študentov.

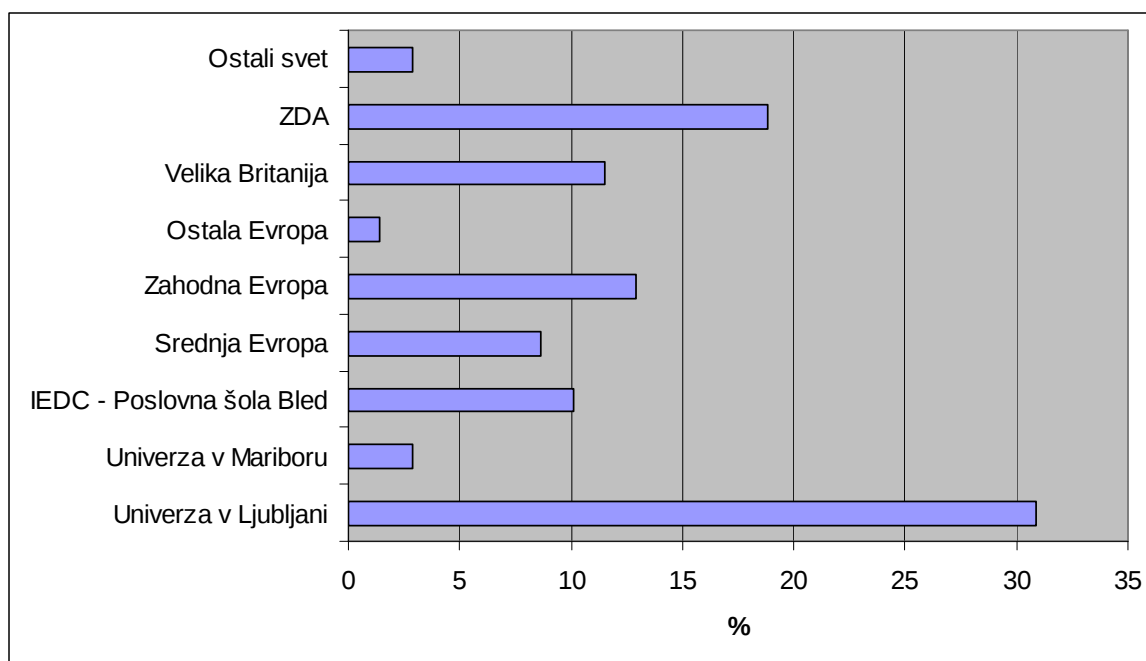
36 odstotkov študentov ni nikoli zasledilo podatkov o MBA-študiju na spletnih straneh fakultet, od sedanjih oz. bivših MBA študentov in v oglasih v časopisih in revijah. Četrtnina vprašanih študentov ni nikoli zasledila MBA na spletnih oglasih. Manj kot 20 odstotkov

študentov ni zasledilo MBA-programa med brskanjem po internetu. Le 10 odstotkov ni nikoli slišalo za MBA-študij od prijateljev oz. znancev.

8.3 Zelena destinacija slovenskih študentov za MBA-študij

Pri tretjem vprašanju so študentje označili univerzo oz. regijo, kjer bi najraje študirali na podiplomskem študiju MBA.

Slika 6: Grafični prikaz univerze oz. regije, kjer bi slovenski študentje najraje opravljali MBA-program (v %), n=132

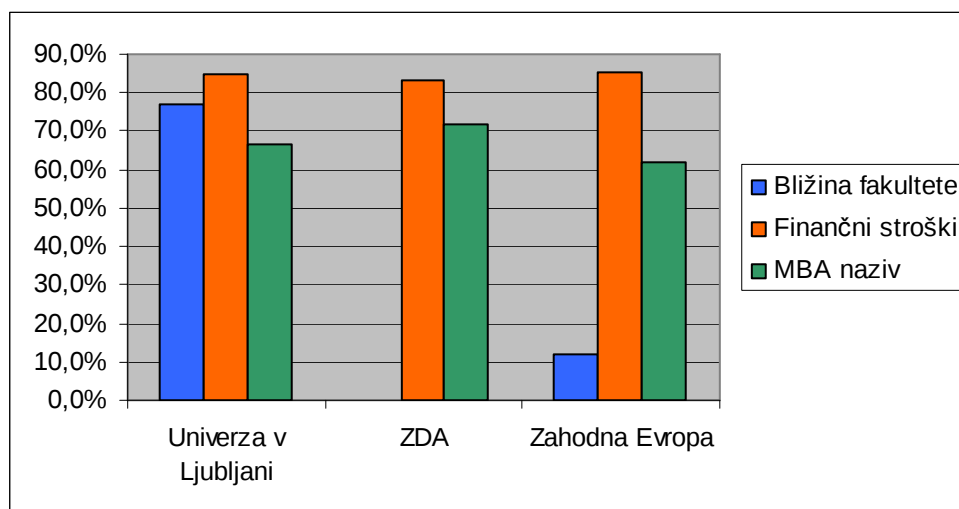
Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Deleže zelenih destinacij slovenskih študentov za študij na MBA-programih prikazujem s Sliko 6. Največ vprašanih, in sicer 31 odstotkov, bi se odločilo za študij na Univerzi v Ljubljani. Ta podatek lahko pripišemo temu, da večina študentov, ki je odgovorila na vprašalnik, študira na Univerzi v Ljubljani, ki je obenem tudi največja univerza v Sloveniji. Na drugem mestu je Zahodna Evropa z Veliko Britanijo s 24 odstotki, sledi ZDA z 18 odstotki. Najbolj priznane in promovirane šole, ki zasedajo tudi najvišja mesta na svetovnih lestvicah, so v večini iz razvitih ZDA ali Zahodne Evrope, tako da lahko pripišemo vpliv vseh teh dejavnikov na odločitev študentov za študij v razvitejših državah. 10 odstotkov anketirancev bi se odločilo za študij na IEDC – Poslovni šoli Bled, ki je v Sloveniji edina poslovna šola, ki nudi MBA-program. Sledijo anketiranci, ki bi želeli študirati v eni izmed držav Srednje Evrope z 8,6 odstotka. Za opravljanje MBA-programa na Univerzi v Mariboru ali v ostalih državah sveta, ki niso bile podane na izbiro, bi se odločilo 2,9 odstotka študentov. Najmanj bi se jih odločilo za študij v ostalih delih Evrope, in sicer samo 1,4 odstotka. To

lahko pripišemo slabši razvitosti tega področja Evrope ter manjši in manj kvalitetni ponudbi MBA-programov.

Slika 7 prikazuje, kako so študentje, ki bi izbrali MBA-študij na Univerzi v Ljubljani, v ZDA in Zahodni Evropi, ocenili pomembnost bližine fakultete, finančnih stroškov in cenjenosti MBA naziva.

Slika 7: Grafični prikaz odstotka študentov, ki bi izbrali študij na Univerzi v Ljubljani, v ZDA ali Zahodni Evropi in jim naslednji kriteriji pri izbiri MBA-študija predstavljajo ovire

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Bližina fakultete je bil odločilni kriterij študentov, ki so se odločili za študij na Univerzi v Ljubljani, saj kar 80 odstotkov študentov želi ostati v Sloveniji. Medtem ko so vsi študentje (100 %), ki so se odločili za študij v ZDA, označili, da bližina fakultete za njih ne predstavlja nobene ovire. Podobno bi se odločili tudi študentje, ki bi izbrali študij v Zahodni Evropi, saj je le 12 odstotkom študentom bližina fakultete pomemben dejavnik.

Finančni stroški predstavljajo veliko oviro pri izbiri kraja študija vsem študentom, saj so šolnine zelo visoke. Večjemu odstotku študentov, ki so izbrali študij v ZDA, predstavljajo finančni stroški večjo oviro kot študentom, ki so se odločili za študij na Univerzi v Ljubljani oziroma v Zahodni Evropi. Upoštevati moramo tudi, da so v razvitih državah, kot npr. ZDA in državah Zahodne Evrope, poleg višjih šolnin, tudi višji življenjski stroški.

Približno 66 odstotkov študentov, ki bi izbrali študij na Univerzi v Ljubljani, v ZDA ali Zahodni Evropi, se zaveda uveljavljenosti naziva, ki se ga pridobi z MBA-programom. Najvišji odstotek študentov, ki meni, da bodo z MBA-študijem pridobili cenjen naziv, je označilo ZDA kot prvo izbiro študija. Eden izmed razlogov je, da se npr. študentom, ki so študirali na Univerzi Columbia, ki je ena izmed najboljših fakultet za MBA-študij, plača po končanem študiju poviša povprečno za 144 odstotkov (Global MBA rankings, 2008).

8.4 Prednosti pri izbiri MBA-študija

Pri četrtem vprašanju sem anketirance prosila, da označijo naslednje kriterije po pomembnosti s pet-stopenjsko lestvico. Kriteriji, ki so jih študentje imeli na razpolago, so bili naslednji: bližina fakultete, kvaliteta študija in povečanje znanja, večje poznavanje in razumevanje poslovnega sveta, izpopolnjevanje tujega jezika, boljše zaposlitvene možnosti, višji zaslužek, navezovanje stikov in nova poznanstva, izpopolnjevanje ali nadgrajevanje že pridobljenega znanja, nove izkušnje, visoko cenjen naziv, večja učinkovitost pri delu.

Tabela 3: Povprečna ocena kriterijev glede na študijsko smer, n=132

	Ekonomska fakulteta	Družboslovna smer	Naravoslovna smer	Skupaj
Bližina fakulteta	2,65	2,72	2,86	2,76
Kvaliteta študija	4,46	4,65	4,71	4,58
Večje poznavanje poslovnega sveta	4,33	4,46	4,48	4,39
Izpopolnjevanje tujega jezika	4,16	4,33	4,29	4,23
Zaposlitvene možnosti	4,44	4,54	4,38	4,46
Višji zaslužek	4,33	4,48	4,33	4,36
Navezovanje stikov	4,32	4,09	4,48	4,25
Nadgrajevanje znanja	4,26	4,37	4,52	4,36
Nova izkušnja	4,21	4,17	4,33	4,25
Cenjen naziv	3,75	3,8	3,52	3,72
Učinkovitost pri delu	3,88	3,96	4,19	3,98

Legenda: 1 – kriterij ni pomemben, 5 – kriterij je zelo pomemben

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

V Tabeli 3 prikazujem, kako so študentje glede na smer študija ocenili pomembnost izbranih kriterijev. Odstopanja glede na posamezno smer študija niso velika. Povprečna ocena vseh študentov pri kriteriju bližina fakulteta, je bila 2,76. Študenti Ekonomske fakultete so bližino fakultete označili z manj pomembno kot študentje drugih dveh smeri, saj so jo ocenili s povprečno oceno 2,65, študentje družboslovnih smeri 2,72 in študentje naravoslovnih smeri pa z 2,86. Slednjim se zdi bližina fakultete pomembnejša kot drugima dvema smerema.

Kvaliteta študija se zdi najpomembnejša študentom, ki študirajo na naravoslovni smeri, ki so jo ocenili s povprečno oceno 4,71, sledijo študentje, ki študirajo na drugih družboslovnih smereh s povprečno oceno 4,65. Najmanj, vendar še vedno zelo visoko, cenijo kvaliteto

študija študentje Ekonomske fakultete, in sicer s povprečno oceno 4,46. Kvaliteto študija so študentje vseh smeri ocenili najvišje med vsemi kriteriji, in sicer s povprečno oceno 4,58.

Večje poznavanje poslovnega sveta se je ekonomistom zdelo za malenkost manj pomembno kot ostalima dvema skupinama. To lahko pripišemo temu, da so se študentje, ki študirajo na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, že seznanili z osnovami poslovnega sveta med študijem, medtem ko študentje drugih družboslovnih in naravoslovnih smeri niso imeli toliko možnosti spoznati poslovni svet, zato je tudi njihova povprečna ocena višja.

Izpopolnjevanje tujega jezika so ocenili visoko vsi študenti, s povprečno oceno 4,23. Študentje Ekonomske fakultete v Ljubljani so izpopolnjevanje tujega jezika označili s povprečno oceno 4,16, sledijo jim študentje naravoslovnih smeri s povprečno oceno 4,29. Najvišje so ta kriterij ocenili študentje družboslovnih smeri s povprečno oceno 4,33. Vse povprečne ocene so zelo visoke, saj študentje pričakujejo, da bodo imeli večje in boljše zaposlitvene možnosti, če bodo znali tuje jezike.

Kriteriji, kot npr. zaposlitvene možnosti, višji zaslužek, navezovanje stikov, nadgrajevanje znanja, nova izkušnja in cenjen naziv, ki se jih pridobi po zaključku MBA-študija, so zelo pomembni študentom vseh smeri in so jih ocenili z visoko povprečno oceno (glej Sliko 7 na prejšnji strani).

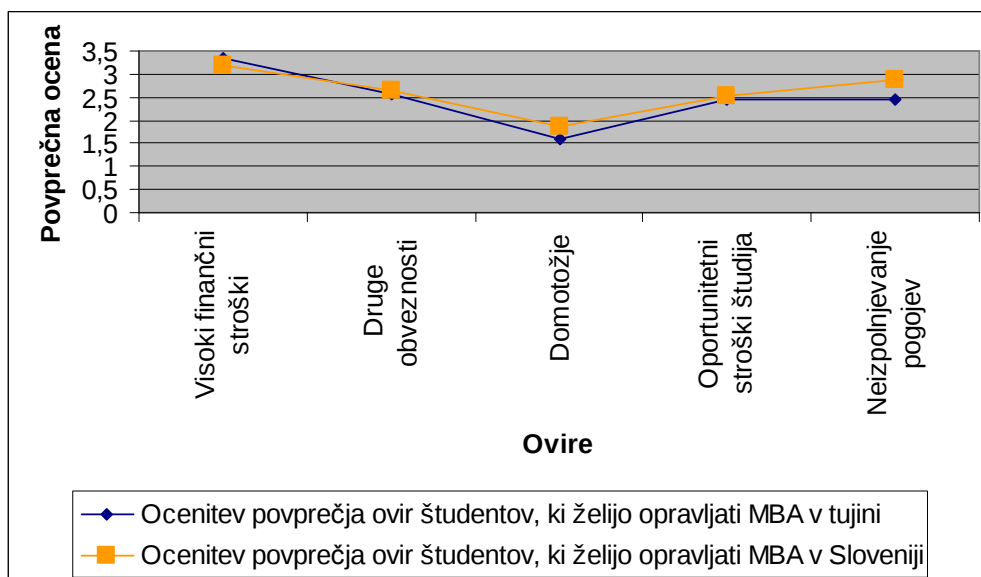
8.5 Ovire pri izbiri študija MBA

Pri petem vprašanju sem študente prosila, naj razvrstijo ovire pri izbiri študija MBA z lestvico. Delila sem jih v dve skupini. Prvo skupino predstavljajo študentje, ki bi se odločili za MBA-študij v Sloveniji, drugo pa študentje, ki bi se odločili za MBA-študij v tujini (glej Sliko 8 na naslednji strani).

S Slike 8 lahko razberemo, da so ovire tako študentov, ki želijo študirati v Sloveniji, kot študentov, ki želijo študirati v tujini, približno enako ocenjene. Največjo oviro predstavljajo obema skupinama študentov visoki finančni stroški s povprečno oceno 3,33 pri študentih, ki bi izbrali študij v tujini, in 3,18 pri študentih, ki bi izbrali študij v Sloveniji. V Sloveniji je ta ovira malenkost manjša zaradi nižjih življenjskih stroškov in stroškov šolnin. Podrobneje bom finančno oviro predstavila v poglavju 8.6. Naslednja visoka ovira je neizpolnjevanje pogojev, kot npr. GMAT, znanje tujega jezika, visoka povprečna ocena itd. Presenetljivo je ta ovira višja za 0,41 pri študentih, ki želijo študirati v Sloveniji. Tako na Univerzi v Ljubljani kot na Univerzi v Mariboru GMAT ni pogoj za sprejem na fakulteto, prav tako nista potrebna certifikat o znanju tujega jezika ter delovne izkušnje, pomembno pa je povprečje dodiplomskega študija in zaključen univerzitetni program. IEDC Bled pa ima za pogoj delovne izkušnje, GMAT ali temu podoben vstopni test, ki ga ima fakulteta, ter dokazilo o znanju tujega jezika. Vrsta dodiplomskega programa in povprečje sta manj pomembna. Iz

tega lahko sklepamo, da predstavlja povprečna ocena največjo oviro študentom pri izbiri MBA-študija v Sloveniji, saj je večina študentov izbrala študij na Univerzi v Ljubljani (glej 8.3), kjer sta povprečna ocena in zaključen dodiplomski študij dva izmed pomembnejših predpogojev. Oviri druge obveznosti, kamor spada npr. partner, služba itd. in oportunitetni stroški, predstavljata približno enako povprečje, in sicer 2,59 točke predstavlja kriterij druge obveznosti, 2,49 točke pa oportunitetni stroški v povprečju za obe skupini. Najmanjšo oviro predstavlja v obeh skupinah domotožje, in sicer 1,59 točke pri študentih, ki bi izbrali MBA-študij v tujini, saj bi se za študij v drugi državi odločili tisti študentje, ki nimajo preveč domotožja. Tudi študentje, ki bi se odločili za študij v Sloveniji, imajo nizko stopnjo domotožja, in sicer 1,88 točke. Kljub temu, da je Slovenija majhna, se je velikokrat potrebno preseliti v mesto, kjer se izvaja MBA-študij, in ta selitev, čeprav manjša od selitve v tujino, predstavlja manjšo oviro.

Slika 8: Grafični prikaz povprečne ocene ovir študentov, ki želijo opravljati MBA-program v Sloveniji in v tujini, $n=132$

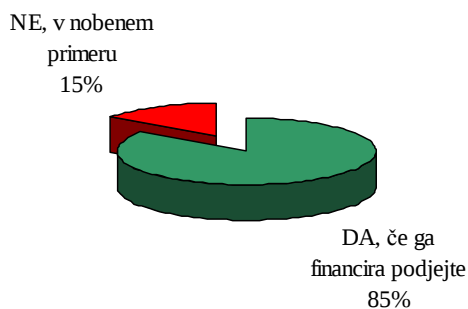
Legenda: 0 – spremenljivka ni ovira, 4 – spremenljivka je zelo velika ovira pri izbiri MBA-študija

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

8.6 Financiranje MBA s strani podjetja

Pri šestem vprašanju sem anketirance vprašala, če bi se odločili za MBA-študij v primeru, da jim ga v celoti financira podjetje ter jim po končanem MBA-programu ponudi višjo plačo, vendar pa so po drugi strani obvezni delati v istem podjetju še vsaj 3 leta (glej Sliko 9 na naslednji strani).

Slika 9: Grafični prikaz deleža študentov, ki bi se odločilo za MBA-študij v primeru, da jim ga financira podjetje, $n=132$

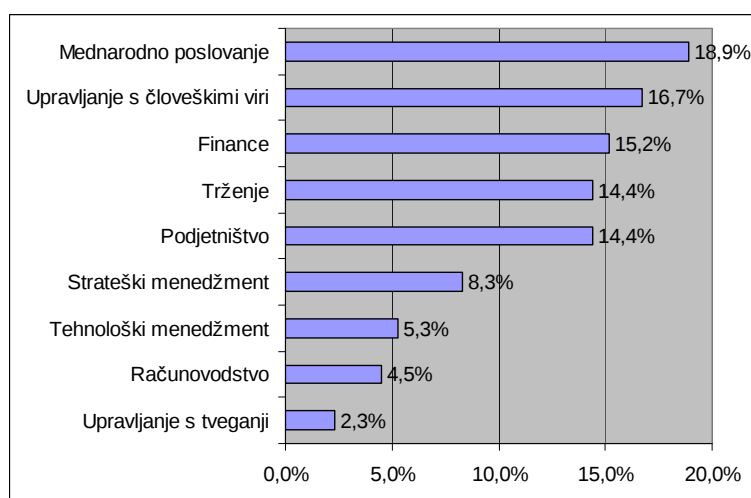
Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Podjetje lahko financira študente tako, da jim plača šolnino in krije življenjske stroške v kraju študija. V primeru kritja stroškov bi se za MBA-študij odločilo kar 84,8 odstotka vprašanih študentov. Ta ugotovitev je rešitev za največjo oviro, ki sem jo predstavila v poglavju 8.5, kjer so študentje navedli, da največjo oviro za izbiro MBA-študija predstavljajo visoki finančni stroški. Torej, v primeru financiranja podjetja, bi se večina študentov odločila za tovrsten študij.

8.7 Izbira študijske smeri

V sedmem vprašanju sem prosila študente, da izmed devetih možnih smeri označijo smer MBA-študija, ki bi bila njihova prva izbira. Izbirali so lahko med smermi finance, podjetništvo, mednarodno poslovanje, računovodstvo, upravljanje s tveganji, upravljanje s človeškimi viri, trženje, strateški menedžment, tehnološki menedžment ali pa so smer dopisali sami. Možen je bil samo en odgovor.

Slika 10: Grafični prikaz prve izbire študijske smeri anketirancev, $n=132$

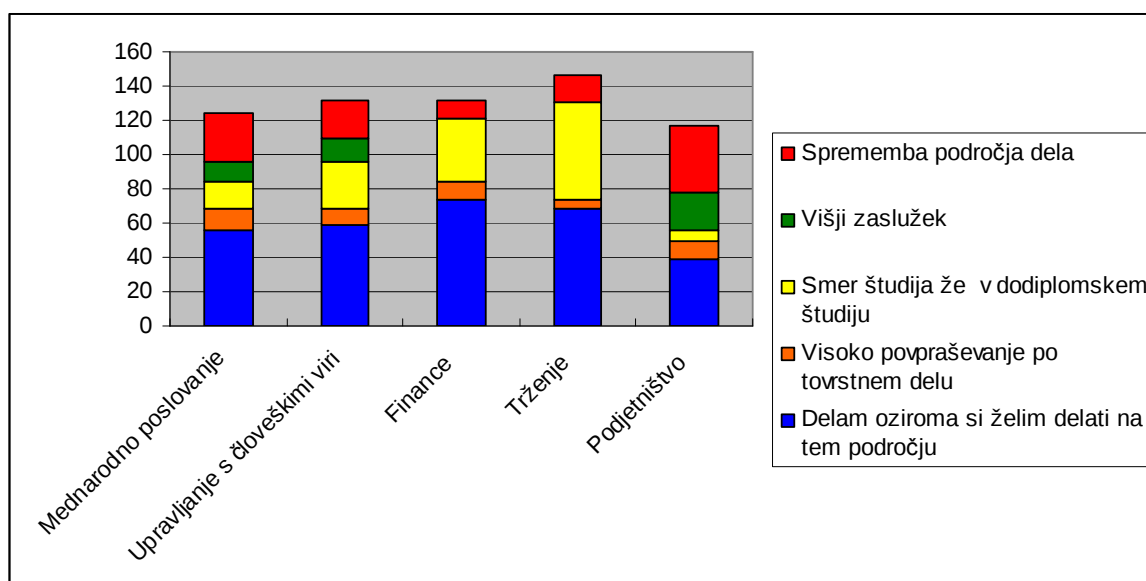
Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Slika 10 prikazuje, katero študijsko smer so študentje označili kot prvo izbiro. Na vprašanje je odgovorilo 132 študentov. Skoraj petina anketirancev (18,9 %) bi se odločila za študij mednarodnega poslovanja. Za smer upravljanja s človeškimi viri bi se odločilo 16,7 odstotka študentov. Sledi smer finance s 15,2 odstotka. Trženje in podjetništvo bi izbralo kot prvo izbiro 14,4 odstotka študentov. Najmanj študentov bi izbralo kot prvo izbiro smer upravljanje s tveganji, in sicer le 2,3 odstotka študentov (glej Sliko 10 na prejšnji strani).

8.8 Razlogi za izbrano smer MBA-študija

V osmem vprašanju sem prosila študente, da naj označijo ali dopišejo razloga za izbrano smer v sedmem vprašanju. Anketiranci so lahko označili največ dva odgovora. V Sliki 11 sem analizirala samo najpogostejše izbrane smeri, torej sem izpustila smer računovodstvo, upravljanje s tveganji ter strateški in tehnološki menedžment. Poleg tega sem izpustila tudi spremenljivko pri osmem vprašanju, ki je izbrano smer označeval za najlažjo, saj je ni nihče od anketirancev označil.

Slika 11: Grafični prikaz spremenljivk, ki vplivajo na izbiro smeri MBA-študija

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

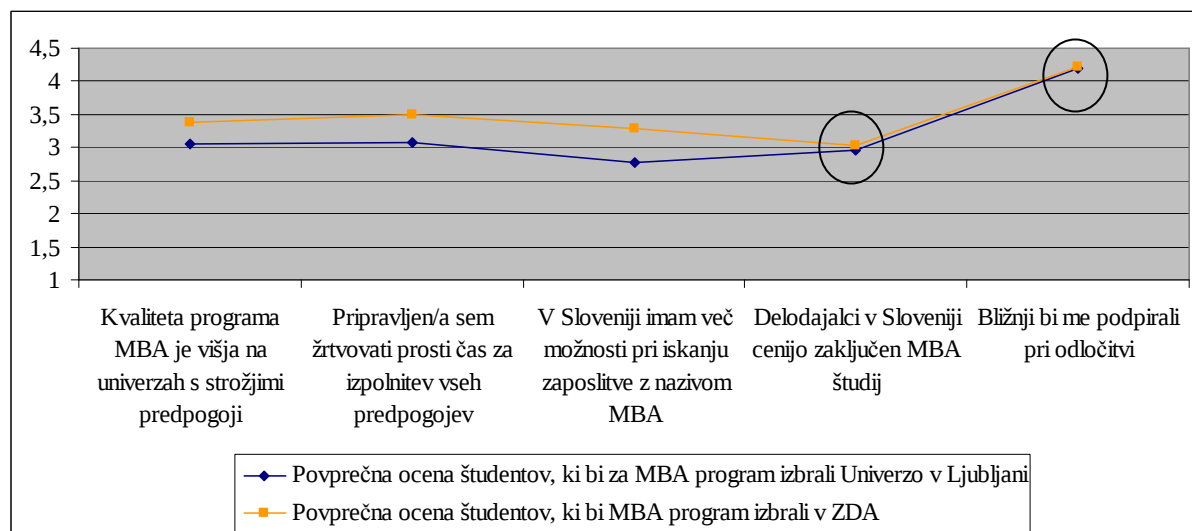
Slika 11 prikazuje razloge, ki so vplivali na izbiro prve smeri pri odločitvi za MBA-študij. Ne glede na smer zelenega študija, je glavni razlog za odločitev posamezne smeri, da študentje že delajo oz. si želijo delati na izbrani smeri. Najvišji je pri financah s 74 odstotki, najnižji pa pri podjetništvu z 39 odstotki. Tu lahko vidimo, da so študentje manj motivirani za študij podjetništva, kot so za druge smeri. Pri vseh smereh je spremenljivka visoko povpraševanje po tovrstnem delu zelo nizka. Spremenljivka smer študija v dodiplomskem študiju je najvišja pri študentih trženja s 57 odstotki, sledi smer finance s 37 odstotki, najnižja pa pri študentih podjetništva. Spremenljivka, višji zaslužek kot razlog za izbiro MBA-študija, je bila najvišja

pri študentih, ki bi izbrali smer podjetništvo, in sicer 22,2 odstotka. Smer podjetništvo študente pripravi na upravljanje podjetja in sčasoma naj bi študentje začeli z vodenjem lastnega podjetja, ki bi hitro raslo. Študentje, ki bi izbrali za prvo izbiro trženje oz. finance, niso označili kriterija višji zaslužek kot razlog za izbiro študija. Sprememba področja dela je najvišja pri študentih, ki bi izbrali smer podjetništvo za prvo izbiro študija, in sicer 39 odstotkov. Podjetništvo je drugačno od drugih smeri, saj podjetnik potrebuje sanje in vizijo ter si mora upati vstopiti v nove trge. Seveda pa je pomemben tudi odnos okolja do podjetništva. Sledijo študentje, ki bi izbrali študij mednarodnega poslovanja, in sicer z 28 odstotki. Anketiranci, ki bi izbrali študijski program trženje oz. upravljanje s človeškimi viri, si želijo najmanj sprememb na področju dela.

8.9 Vpliv spremenljivk v zvezi s strinjanjem o odločitvi za izbiro MBA-študija

Pri vprašanju številka devet sem anketirance prosila naj z lestvico od 1 do 5 označijo kako se strinjajo z danimi trditvami. Analizirala sem samo študente, ki so se odločili za študij na Univerzi v Ljubljani ter na univerzi oz. poslovni šoli v ZDA. Za te dve spremenljivki sem se odločila, ker jih je večina študentov označila za priljubljeno izbiro študija (poglavje 8.3).

Slika 12: Grafični prikaz aritmetičnih sredin spremenljivk, povezanih s strinjanjem o odločitvi za izbiro MBA-študija na Univerzi v Ljubljani in na univerzah in poslovnih šolah v ZDA, n=61

Legenda: 1 - se ne strinjam, 5 - popolnoma se strinjam

Opomba 1: S krogom so označene spremenljivke, kjer so razlike med segmentoma neznatne

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

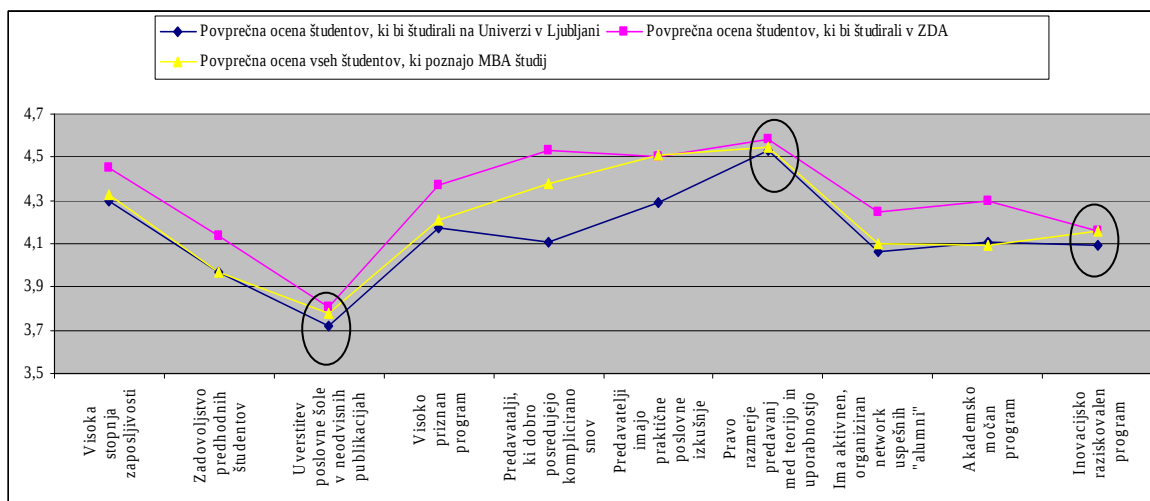
Slika 12 prikazuje višjo povprečno sredino pri vseh spremenljivkah pri študentih, ki so se odločili za študij v ZDA. Povprečna ocena študentov pri spremenljivki, da imajo v Sloveniji

več možnosti pri iskanju zaposlitve z nazivom MBA in bi izbrali študij v ZDA, je 3,29 in je za 0,51 višja od študentov, ki bi izbrali študij v Sloveniji. Drugo največjo razliko, in sicer za 0,42, lahko vidimo pri spremenljivki, kjer so študentje, ki bi izbrali študij v ZDA, v višji meri pripravljeni žrtvovati prosti čas za izpolnitev vseh predpogojev. Zahteve za študij v MBA na boljših univerzah v ZDA so malo višje kot zahteve za MBA-študij v Sloveniji, tako da je potrebno več časa za pripravo, kar pa so študentje obeh študijev pripravljeni žrtvovati s povprečno oceno 3,18. Naslednja razlika je pri spremenljivki, da je kvaliteta programa višja na univerzah s strožimi predpogoji. To velja predvsem v ZDA, saj bolj priznana kot je poslovna šola oz. univerza, večje vpisne pogoje lahko postavi. Zato so tudi študentje, ki bi se odločili za študij na MBA v ZDA ocenili, to spremenljivko z aritmetično sredino 3,05, kar je za 0,33 več, kot so jo ocenili študentje Univerze v Ljubljani.

8.10 Pomembnost spremenljivk pri izbiri MBA-programa

Pri desetem vprašanju sem študente prosila, naj z lestvico razvrstijo dane kriterije po pomembnosti pri izbiri MBA-študija. Znova sem za primerjavo vzela študente, ki bi se odločili za študij MBA na Univerzi v Ljubljani, v ZDA ter izračunala povprečje vseh študentov, ki poznajo MBA-študij.

Slika 13: Grafični prikaz povprečne ocene spremenljivk študentov, ki si želijo študirati na Univerzi v Ljubljani ali v ZDA in povprečne ocene spremenljivk vseh študentov, ki poznajo MBA-študij

Opomba 1: S krogom so označene spremenljivke, kjer so razlike med segmentoma neznačilne

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

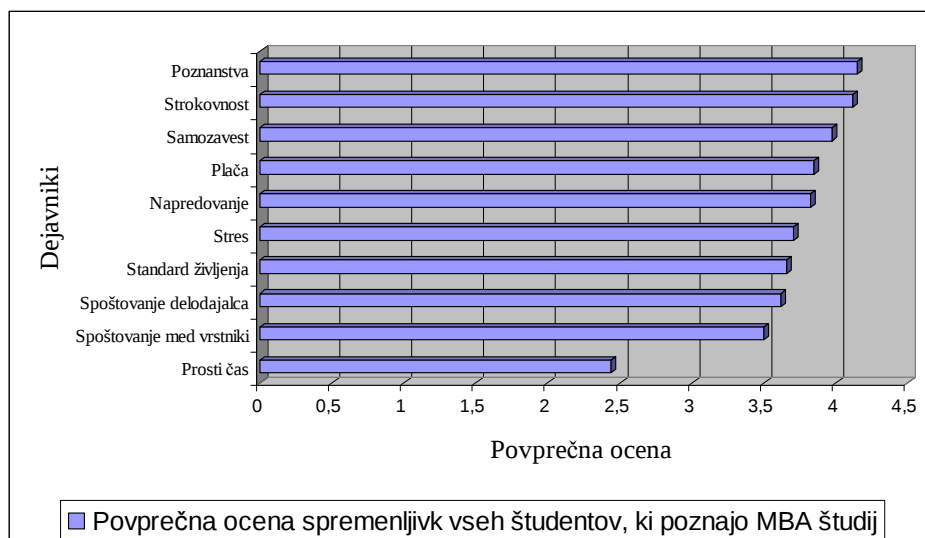
Na Sliki 13 vidimo, da se študentje v povprečju ocenili vse spremenljivke zelo visoko (nad 3,7). Študentje, ki bi se odločili za študij v ZDA, so v povprečju ocenili vse spremenljivke malo višje kot študentje, ki bi se odločili za študij na Univerzi v Ljubljani. Najvišje ocenjena spremenljivka pri obeh segmentih je, da imajo predavanja pravo razmerje med teorijo in uporabnostjo v resničnem življenju, in sicer s 4,58 za MBA-študij v ZDA, 4,52 za MBA-

študij na Univerzi v Ljubljani. Najnižje ocenjena spremenljivka je bila pri obeh segmentih visoka uvrstitev poslovne šole v neodvisnih publikacijah (npr. US News & World Report), in sicer 3,81 pri študentih, ki bi se odločili za študij v ZDA in 3,72 pri študentih, ki bi se odločili za študij na Univerzi v Ljubljani. Največja razlika med segmentoma je višja pri spremenljivki odlični predavatelji, ki dobro posredujejo komplicirano snov. Pri študentih, ki bi se odločili za MBA-študij v ZDA je za 0,42 višja kot pa pri študentih, ki bi se odločili za študij na Univerzi v Ljubljani, ki so to spremenljivko ocenili s 4,11. Veliko odličnih in svetovno znanih predavateljev je iz ZDA, zato se študentom, ki bi se odločili za MBA-študij v ZDA, zdita kvaliteta in način predavanj zelo pomembna. Druga večja razlika je pri spremenljivki, da imajo predavatelji praktične poslovne izkušnje in ji lahko pripišemo podobne razloge kot zgoraj napisanim. Študentje, ki bi se odločili za študij v ZDA, so jo ocenili s 4,5 in je za 0,21 višja kot pri študentih, ki bi se odločili za študij na Univerzi v Ljubljani. Naslednji razliki sta za 0,19 večji pri študentih, ki bi izbrali študij v ZDA, pri spremenljivkah: ima aktiven, organiziran network uspešnih "alumni" in akademsko močan program. Študentje pri obeh segmentih so spremenljivko aktiven organiziran network označili v povprečju s 4,17, spremenljivko študij akademsko močan program pa s 4,19, kar je oboje zelo visoko (glej Sliko 13 na prejšnji strani).

8.11 Vpliv določenih spremenljivk po zaključku MBA-študija

Pri zadnjem vprašanju sem prosila anketirance, naj razvrstijo po pomembnosti spodnje spremenljivke. Teh rezultatov nisem primerjala z ostalimi, ker so si bili rezultati glede na segmente zelo podobni.

Slika 14: Grafični prikaz povprečnih ocen spremenljivk vseh študentov skupaj, ki poznajo MBA-študij, $n=132$

Opomba: 0 označuje, da bi se spremenljivka po končanem MBA-študiju zelo znižala; 5 označuje da bi se spremenljivka po končanem MBA-študiju zelo zvišala

Vir: Rezultati elektronske ankete, 2008.

Slika 14 prikazuje, da so študentje v povprečju ocenili vse spremenljivke zelo visoko. Študentje, ki poznajo MBA-študij, so najvišje ocenili spremenljivko poznanstva, in sicer s povprečno oceno 4,15, sledi strokovnost s povprečno oceno 4,12. Poleg tega pričakujejo, da se jim bo zvišala tudi samozavest (povprečna ocena 3,98) in plača (povprečna ocena 3,85). Spoštovanje med vrstniki bi se le rahlo povišalo, in sicer s povprečno oceno 3,5. Prosti čas so študentje označili kot najnižjo spremenljivko, torej s povprečno oceno 2,44 so anketiranci ocenili, da se jim bo prosti čas znižal (glej Sliko 14 na prejšnji strani).

8.12 Preverjanje hipotez

Hipoteza 1, MBA-študij in možnosti, ki jih nudi, pozna večina slovenskih študentov, je na podlagi podatkov, ki so predstavljeni na Sliki 4, zavrnjena. Študij MBA ne pozna 63 odstotkov anketirancev. Ta ugotovitev je presenetljiva, saj je MBA-študij mednarodno priznan in zelo cenjen, tako med študenti kot med delodajalci.

Hipoteza 2, največja ovira pri odločitvi za študij so visoki finančni stroški, je potrjena, saj sem na podlagi podatkov s Slike 7 in 8 ugotovila, da največjo oviro predstavljajo študentom visoki finančni stroški. Poleg tega lahko hipotezo potrdim tudi z rezultati, ki so prikazani na Sliki 9, saj bi se kar 85 odstotkov študentov odločilo za MBA-študij v primeru, da jim ga financira podjetje.

9 PRIPOROČILA PONUDNIKOM SLOVENSKEGA MBA

Na podlagi analize ankete, ki sem jo izvedla med slovenskimi študenti predlagam naslednja priporočila. MBA-program je potrebno bolj oglaševati, saj ga velika večina študentov ni še nikoli zasledila. Najpogosteje so študenti slišali za MBA-študij od prijateljev in znancev, sledi splošno iskanje po internetu in od sedanjih oz. bivših študentov MBA. Bivši/sedanji študente MBA-študija so še vedno v stiku s potencialnimi kandidati za vpis na MBA-študij, zato naj ponudniki teh programov to upoštevajo in zanje poskrbijo tako, da jim omogočajo srečanja, organizirajo predavanja itd. Agresivnejša promocija informativnega dneva in oglaševanje na spletni strani fakultet bi tudi pripomoglo k boljši prepoznavnosti programa.

Finančni stroški predstavljajo študentom ogromno oviro pri odločitvi za MBA-študij. Ponudniki lahko omogočijo študentom plačevanje šolnine na obroke ali imajo dogovor z banko za nižjo obrestno mero za študente njihovega programa. S štipendijami lahko privabijo uspešne menedžerje in učence z izjemnim učnim uspehom, ki dvigujejo kvaliteto MBA-programa in so potencialni uspešni poslovneži, ki bodo šolo v bodoče promovirali prijateljem, sodelavcem in poslovnim partnerjem. Tako bo postal MBA naziv bolj prepoznaven in cenjen tako med delavci kot med delodajalci, ki ga bodo pri zaposlitvi, napredovanju in plači bolj upoštevali ter nudili možnost delnega financiranja svojim zaposlenim.

Študente v Sloveniji najbolj zanima smer mednarodno poslovanje, zato naj ponudniki to smer najbolj oglašujejo in naj svojim študentom nudijo krajše študijske izmenjave, gostijo profesorje iz tujine in obdelujejo tuje študije primerov.

SKLEP

Razmere v svetu se hitro spreminjajo. Šolski sistem, ko so univerze vstopale v borbo za študente, ki je veljal še pred nekaj leti, je sedaj preteklost. Fakultete s prepletenimi študijskimi programi izoblikujejo kadre prihodnosti. Ti naj bi bili pripravljeni živeti in voditi v bolj konkurenčni, fleksibilni in na znanju temelječi družbi, katera bo tudi pripomogla k trajni rasti gospodarstva.

V diplomskem delu sem prikazala pomen MBA-študija, ki je svetovno znan podiplomski študij in velja za velik korak proti uspešni poslovni karieri. Ljudje se zavedamo koristi, ki jih prinaša stalno izobraževanje, saj brez znanja tako mi sami, kot podjetja, v katerih smo zaposleni, ne morejo razvijati in uporabljati novih postopkov. V znanju je moč, zato si ljudje želimo nadaljnjega izobraževanja, ker nam univerzitetno znanje ne zadošča. Temeljna izobrazba se postopoma zvišuje. Dandanes je že začelo prevladovati mišljenje, da je za uspešno poslovno življenje potrebna magistrska izobrazba. Visoko izobraženi ljudje so tudi nosilci gospodarskega razvoja in izvrševalci nacionalne strategije in so tako ključni za konkurenčnost države.

Diplomsko delo Interes študentov za MBA-študij predstavlja v teoretičnem delu podroben opis MBA-programa, v praktičnem pa raziskavo, ki sem jo uvedla med slovenskimi študenti. S tem sem združila teorijo, ki me zanima, in spoznala interes slovenskih študentov za tovrsten študij. S pomočjo elektronskega anketiranja sem analizirala dejavnike, ki vplivajo na odločitev slovenskih študentov za MBA-študij. Raziskava, v kateri je sodelovalo 414 študentov, je podala odgovore na različna vprašanja o poznavanju in zainteresiranosti za MBA-študij med študenti, o državi in študijski smeri, ki bi jo izbrali ter razlogih za izbran študij.

Ugotovila sem, da MBA-študij pozna dokaj malo študentov, tisti, ki ga poznajo, pa se najbolj zanimajo za študij na Univerzi v Ljubljani. Preko različnih kriterijev, ki sem jim dala na izbiro, sem ugotovila tudi razloge za njihovo odločitev pri izbiri MBA-programa. Postavila sem tudi dve hipotezi, in sicer, da večina študentov pozna MBA-program, ki sem jo zavrnila, ter da so finančni stroški največja ovira pri odločitvi za MBA-študij, ki sem jo potrdila.

Menim, da se v izobraževanje, kot je MBA-študij, splača vlagati, saj je investicija v znanje v današnjem svetu najdonosnejša, tako za posameznika kot za gospodarstvo, v katerem bo le-ta deloval.

Želim si, da bi bili z rezultati raziskave Interesa študentov za MBA-študij seznanjeni vsi sodelavci Univerze v Ljubljani, Univerze v Mariboru ter IEDC Bled. Tako bi videli, v kakšni meri poznajo slovenski študentje MBA-študij in na podlagi tega bi lahko uvedli določene spremembe. Dobro poznavanje študentov in njihovega obnašanja ter načina odločanja je zelo pomembno za vsako študijsko institucijo, saj le tako lahko razvije uspešne in učinkovite trženjske strategije. Če želijo ponudniki MBA-programov v Sloveniji večji vpis in boljšo prepoznavnost, jih bodo morali bolj učinkovito promovirati, saj so večini študentom ti programi še neznani.

LITERATURA IN VIRI

1. Coughlan, S. (2005, 28. februar). MBAs 'must drop the machismo'. *BBC News education* No. 4304677. Najdeno 26. decembra 2007 na spletnem naslovu http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/4304677.stm.
2. *Cost summary [Wharton]*. Najdeno 14. julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.wharton.upenn.edu/mba/admissions/finance/cost.cfm>.
3. *Ekonomska fakulteta v številkah [Ekonomska fakulteta v Ljubljani]*. Najdeno 10. avgusta 2008 na spletnem naslovu <http://www.ef.uni-lj.si/info/osnInfo.asp#EFvstevilkah>
4. *Essay*. Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.mba.com/mba/ApplyEffectively/CraftYourApplication/Essays.htm>.
5. *Executive MBA-programs*. Najdeno 12. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.mba.com/mba/FindYourProgram/ChooseAProgramType/ExecutiveMBAPrograms.htm>.
6. Evans, J.R. & Mathur, A. (2005). The value of online surveys. *Internet Research*, 15 (2), 195-219.
7. *Financial Aid Process*. Najdeno 18. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.mba.com/mba/MakeYourDecision/PayingforYourMBA/FinancialAidProcess/TheFinancialAidProcess.htm>.
8. Global MBA rankings. *Financial times*. (2008, 28. januar). Najdeno 17. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.rankings.ft.com/global-MBA-rankings>.
9. *GMAT*. Najdeno 11. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.mba.com/mba/TaketheGMAT/TheEssentials/WhatIstheGMAT/GMATOverview>.
10. Huber, R. (2006, 25. april). MBA-programi so ameriška kreacija. *Revija MojeDelo*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.revija.mojedelo.com/znanje/mba-programi-so-ameriska-kreacija-702.aspx>.
11. *IMB [Ekonomska fakulteta v Ljubljani]*. Najdeno 20. avgusta 2008 na spletnem naslovu <http://www.ef.uni-lj.si/imb/programNagovor.asp>.

12. *Joint or Dual Degree*. Najdeno 11. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.mba.com/mba/FindYourProgram/ChooseAProgramType/JointorDualDegree.htm>.
13. Jurko, G. (2007, 26. november). Izobraževanje: Izobraževalni olimp. *Kapital*. Najdeno 22. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php?idclanka=5111>.
14. Konzorcijski magistrski študij Poslovanje in organizacija [Ekonomska fakulteta v Ljubljani]. Najdeno 23. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.ef.uni-lj.si/enote/kmba/home.asp>.
15. Košir, M. (2005, 3. oktober). MBA online programi. *Kapital*. Najdeno 17. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php?idclanka=3413>.
16. *Letters of Recommendation*. Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.mba.com/mba/ApplyEffectively/CraftYourApplication/LettersofRecommendation.htm>.
17. Lozar Manfreda, K. (2001). *Web survey errors*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 54-65.
18. News from the schools. *Economist.com*. (2008, 30. april). Najdeno 5. januarja 2008 na spletnem naslovu http://www.economist.com/business/globalexecutive/displaystory.cfm?story_id=10316110.
19. One year or two: the great divide. *Times*. (2006, 20. junij). Najdeno 22. januarja 2008 na spletnem naslovu http://www.timesonline.co.uk/tol/life_and_style/career_and_jobs/mba/article717459.ece.
20. *Part time programs*. Najdeno 11. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.mba.com/mba/FindYourProgram/ChooseAProgramType/Part-TimePrograms.htm>.
21. Peters, K. (2007). Business school rankings: content and context. *Journal of Management Development*, 26 (1), 49-53.

22. *Poslovođenje in organiziranje – MBA [Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru]*. Najdeno 25. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.epf.uni-mb.si/podrocje.aspx?id=1016>.
23. *Programi [poslovne šole IEDC Bled]*. Najdeno 23. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.iedc.si/programs/?sCmd=slo>.
24. *Študij na daljavo [Ekonomska fakulteta v Ljubljani]*. Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.ef.uni-lj.si/studij/r3p2/snd/>.
25. Tyson, G. (2001). A look behind the numbers. *Selections*, 1 (2), 8-15.
26. Turk, D. (2003, 5. november). Naziv MBA neposredno ne vpliva na višino plače. *Finance*. Najdeno 1. aprila 2008 na spletnem naslovu http://www.finance.si/60359/Naziv_MBA_neposredno_ne_vpliva_na_vi%B9ino_pla%E8e.
27. Turk, D. (2005, 14. december). Kako na MBA samo s srednjo šolo. *Finance*. Najdeno 25. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/show.php?id=139810>.
28. Turk, D. (2006, 25. april). Koliko je v resnici vreden MBA? *Revija MojeDelo*. Najdeno 15. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.revija.mojedelo.com/znanje/koliko-je-v-resnici-vreden-mba-336.aspx>.
29. Vpisani v terciarno izobraževanje [Statistični urad Republike Slovenije]. Najdeno 1. septembra 2008 na spletni strani http://www.stat.s/pxweb/Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/01_09550_vpisani_splosno/01_09550_vpisani_splosno.asp.
30. Wilson, D.A. (2007). Tomorrow, tomorrow and tomorrow: the »silent« pillar. *Journal of Management Development*, 26 (1), 84-86.
31. Wuorio, J. (2001). The impact of the rankings: multiple perspectives. *Selections*, 1 (2), 26-37.
32. Zaletel, A. (2005, 25. marec). Kaj je mreženje? *Revija MojeDelo*. Najdeno 15. avgusta 2008 na spletnem naslovu <http://www.revija.mojedelo.com/zaposlitveni-nasveti/kaj-je-mrezenje-758.aspx>.

PRILOGE

Priloga 1: Seznam pogosto uporabljenih kratic

KRATICA	RAZLAGA	PREVOD
EMBA	Executive Master in Business Administration	izvršni magisterij poslovnih ved
FT	Financial Times	finančni časopis v Veliki Britaniji
GMAT	Graduate Management Admission Test	standardiziran test za vstop na MBA-programe
ICPE	The International Center for Promotion of Enterprises	Mednarodni center za promocijo podjetij
IEDC	International Executive Development Center	(nekdanji) sklad za izobraževanje vodilnih delavcev v gospodarstvu
IMB	International full time master programme in Business Administration	mednarodni redni podiplomski program Poslovođenje in organizacija
MBA	Master of Business Administration	magisterij poslovnih znanosti
PMBA	Presedential Master in Business Administration	predsedniški magisterij poslovnih ved
TOEFL	Test Of English as Foreign Language	test angleščine kot tujega jezika
ZDA	Združene države Amerike	

Priloga 2: Znesek šolnine prvega letnika MBA-programa

Ime Univerze	Obdobje	Namen	Znesek šolnine
1. Wharton	2007/08	šolnina	\$47.236
3. Columbia Business School	2007/08	šolnina	\$45.448
4. Stanford University GSB	2008/09	šolnina	\$48.921
5. Harvard Business School	2008/09	šolnina	\$43.800
POVPREČJE			\$45.448

Vir: Global MBA rankings, Financial Times

Priloga 3: Uporabljeni vprašalnik za elektronsko anketiranje

1. Obkrožite, kar najbolje opisuje, kje ste v procesu opravljanja MBA-programa

- a) Ne poznam MBA-programa
- b) Poznam, a me ne zanima
- c) Premišljuje o MBA-programu, ampak ne resno
- d) Aktivno poizvedujem in raziskujem podatke o MBA-študiju
- e) Odločil/a sem se na kateri MBA-program se bom vpisal/a
- f) Obiskujem MBA-program
- g) Drugo (prosim obrazložite): _____

2. Kje in kako pogosto ste slišali za MBA-študij? 1-nikoli, 5-zelo pogosto

Spletne strani fakultete	1	2	3	4	5
Splošno iskanje po internetu	1	2	3	4	5
Sedanji/bivši študentje MBA	1	2	3	4	5
Mentor/profesor/asistent/demonstrant	1	2	3	4	5
Znanci/prijatelji	1	2	3	4	5
Informativni dan	1	2	3	4	5
Delodajalec/sodelavec	1	2	3	4	5
Lestvice (npr. Business Week, FT)	1	2	3	4	5
Oglasi na spletu	1	2	3	4	5
Oglasi v časopisih/revijah	1	2	3	4	5
Drugi mediji	1	2	3	4	5

3. Če bi se odločili za MBA-program, katera bi bila vaša prva odločitev?

- a) Univerza v Ljubljani
- b) Univerza v Mariboru
- c) IEDC - Poslovna šola Bled
- d) Celinska Evropa
- e) Zahodna Evropa
- f) Ostala Evropa
- g) Velika Britanija
- h) ZDA
- i) Ostali svet

4. Prednosti pri izbiri študija MBA. 1-popolnoma nepomembno, 5-zelo pomembno

Bližina fakultete	1	2	3	4	5
Kvaliteta študija, povečanje znanja	1	2	3	4	5
Poznavanje in razumevanje poslovnega sveta	1	2	3	4	5
Izpopolnjevanje tujega jezika	1	2	3	4	5
Boljše zaposlitvene možnosti	1	2	3	4	5
Višji zaslužek	1	2	3	4	5
Networking (mreženje, navezovanje stikov)	1	2	3	4	5
Izpopolnjevanje že pridobljenega znanja	1	2	3	4	5
Nova izkušnja	1	2	3	4	5
Visoko cenjen naziv	1	2	3	4	5
Večja učinkovitost pri delu	1	2	3	4	5

10. Prosim ocenite, kateri kriteriji so vam ne/pomembni pri izbiri MBA-programa: 1-nepomembno, 5-zelo pomembno, 0-ne vem/ne poznam

Visoka stopnja zaposljivosti	1	2	3	4	5	0
Zadovoljstvo študentov, ki so že obiskovali MBA-program	1	2	3	4	5	0
Visoko uvrstitev poslovne šole v neodvisnih publikacijah (npr. US News & World Report)	1	2	3	4	5	0
Visoko priznan program (svetovno poznan)	1	2	3	4	5	0
Odlični predavatelji, ki dobro posredujejo komplicirano snov	1	2	3	4	5	0
Predavatelji imajo praktične poslovne izkušnje	1	2	3	4	5	0
Predavanja imajo pravo razmerje med teorijo in uporabnostjo v resničnem življenju	1	2	3	4	5	0
Ima aktiven, organiziran network" uspešnih "alumni"	1	2	3	4	5	0
Akademsko močan program	1	2	3	4	5	0
Inovacijsko raziskovalen program	1	2	3	4	5	0

11. Razvrstite, kako bi se spodnji dejavniki spremenili, če bi imeli končan MBA-program. 1- zelo znižal/a, 5-zelo zvišal/a

Plača	1	2	3	4	5
Samozavest	1	2	3	4	5
Strokovnost	1	2	3	4	5
Poznanstva	1	2	3	4	5
Spoštovanje delodajalca	1	2	3	4	5
Spoštovanje med vrstniki	1	2	3	4	5
Napredovanje	1	2	3	4	5
Standard življenja	1	2	3	4	5
Prosti čas	1	2	3	4	5
Stres	1	2	3	4	5

12. Letnica rojstva, spol; vrsta, način in letnik študija (obkrožite):

a) Letnica rojstva:

pred 1960	1976	1980	1984	1988
1960-1970	1977	1981	1985	1989
1970-1974	1978	1982	1986	1990
1975	1979	1983	1987	po 1991

b) Spol: ženski moški

c) **Fakulteta:** Ekonomska fakulteta v LJ Naravoslovna smer

Druga družboslovna smer

Tehnična smer

d) Študij: Dodiplomski Podiplomski

redni izredni

e) Način študija: redni izredni

f) **Letnik študija:** prvi drugi tretji četrti peti absolvent

Priloga 4: Izgled vprašalnika v elektronski obliki

[SURVEY PREVIEW MODE] INTERES ŠTUDENTOV ZA MBA ŠTUDIJ - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

INTERES ŠTUDENTOV ZA MBA ŠTUDIJ

3. Če bi se odločili za MBA program, katera bi bila vaša prva odločitev?

☐ Univerza v Ljubljani	☐ Celinska Evropa	☐ Velika Britanija
☐ Univerza v Mariboru	☐ Zahodna Evropa	☐ ZDA
☐ IEDC - Poslovna šola Bled	☐ Ostala Evropa	☐ Ostali svet

[SURVEY PREVIEW MODE] INTERES ŠTUDENTOV ZA MBA ŠTUDIJ - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

INTERES ŠTUDENTOV ZA MBA ŠTUDIJ

5. Ovire pri izbiri študija MBA (razvrstite po velikosti ovire):

	Ni ovira	Majhna ovira	Srednja ovira	Velika ovira
Visoki finančni stroški	☐	☐	☐	☒
Druge obveznosti (partner, služba)	☐	☒	☐	☐
Domotožje	☒	☐	☐	☐
Oportunitetni stroški študija	☐	☒	☐	☐
Neizpolnjevanje pogojev (npr. visoka povprečna ocena, GMAT, TOEFL, priporočilna pisma)	☐	☐	☒	☐

[SURVEY PREVIEW MODE] INTERES ŠTUDENTOV ZA MBA ŠTUDIJ - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

INTERES ŠTUDENTOV ZA MBA ŠTUDIJ

11. Razvrstite, kako bi se spodnji dejavniki spremenili, če bi imeli končan MBA.

	Zelo znižal/a	Znižal/a	Brez sprememb	Zvišal/a	Zelo zvišal/a
Plača	☐	☐	☐	☐	☒
Samozavest	☐	☐	☐	☒	☐
Strokovnost	☐	☐	☐	☒	☐
Poznanstva	☐	☐	☐	☒	☐
Spoštovanje delodajalca	☐	☐	☒	☐	☐
Spoštovanje med vrstniki	☐	☐	☒	☐	☐
Napredovanje	☐	☐	☐	☒	☐
Standard življenja	☐	☐	☐	☒	☐
Prosti čas	☒	☐	☐	☐	☐
Stres	☐	☐	☐	☒	☐

Priloga 5: Izpisi računalniške obdelave podatkov

Q1. Obkrožite, kar najbolje opisuje, kje ste v procesu opravljanja MBA programa		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Ne poznam MBA programa	62.8%	260
Poznam, a me ne zanima	18.4%	76
Premišljujem o MBA programu, ampak ne resno	13.3%	55
Aktivno poizvedujem in raziskujem podatke o MBA študiju	4.6%	19
Odločil/a sem se na kateri MBA program se bom vpisal/a	0.2%	1
Obiskujem MBA program	0.2%	1
Drugo (prosim obrazložite):	0.5%	2
answered question		414
skipped question		0

Q2. Kje in kako pogosto ste slišali za MBA študij?							
Answer Options	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto	Zelo pogosto	Rating Average	Response Count
Spletne strani fakultete	48	30	29	18	8	2,31	133
Splošno iskanje po internetu	23	40	36	25	8	2,66	132
Sedanji/bivši študentje MBA	47	27	25	24	8	2,38	131
Mentor/profesor/asistent/demonstrant	71	27	21	12	2	1,85	133
Znanci/prijatelji	14	31	42	40	9	2,99	136
Informativni dan	97	17	9	8	1	1,48	132
Delodajalec/sodelavec	93	14	16	7	3	1,59	133
Lestvice (npr. Business Week, FT)	80	21	16	8	5	1,75	130
Oglaš na spletu	34	43	31	22	4	2,4	134
Oglaš v časopisih/revijah	48	30	38	17	0	2,18	133
Drugi mediji	57	30	35	2	0	1,85	124
Comments							1
answered question							139
skipped question							275

Q3. Če bi se odločili za MBA program, katera bi bila vaša prva odločitev?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Univerza v Ljubljani	30.9%	43
Univerza v Mariboru	2.9%	4
IEDC - Poslovna šola Bled	10.1%	14
Celinska Evropa	8.6%	12
Zahodna Evropa	12.9%	18
Ostala Evropa	1.4%	2
Velika Britanija	11.5%	16
ZDA	18.7%	26
Ostali svet	2.9%	4
answered question		139
skipped question		275

Q4. Prednosti pri izbiri študija MBA (razvrstite po pomembnosti)							
Answer Options	Popolnoma nepomembno	Skoraj nepomembno	Niti pomembno niti nepomembno	Še kar pomembno	Zelo pomembno	Rating Average	Response Count
Bližina fakultete	32	25	29	35	11	2,76	132
Kvaliteta študija, povečanje znanja	1	1	6	37	87	4,58	132
Večje poznavanje in razumevanje poslovnega sveta	1	5	7	47	72	4,39	132
Izpopolnjevanje tujega jezika	3	4	15	47	63	4,23	132
Boljše zaposlitvene možnosti	1	2	10	41	78	4,46	132
Višji zaslužek	1	2	11	53	65	4,36	132
Networking (navsezvanje stikov, nova spoznanstva)	2	6	12	49	63	4,25	132
Izpopolnjevanje/nadgrajevanje že pridobljenega znanja	1	4	10	49	68	4,36	132
Nova izkušnja	2	6	11	51	62	4,25	132
Visoko cenjen naziv	6	13	30	46	37	3,72	132
Večja učinkovitost pri delu	3	6	27	51	45	3,98	132
Comments							0
						answered question	132
						skipped question	282

Q5. Ovire pri izbiri študija MBA (razvrstite po velikosti ovire):						
Answer Options	Ni ovira	Majhna ovira	Srednja ovira	Velika ovira	Rating Average	Response Count
Visoki finančni stroški	3	18	52	59	3,27	132
Druge obveznosti (partner, služba)	19	32	65	16	2,59	132
Domotožje	69	35	25	3	1,71	132
Oportunitetni stroški študija	13	53	54	12	2,49	132
Neizpolnjevanje pogojev (npr. visoka povprečna ocena, GMAT, TOEFL, priporočila pisma)	14	46	47	25	2,63	132
					answered question	132
					skipped question	282

Q6. Bi se odločili za MBA, v primeru, da vam ga financira podjetje, ter vam po končanem MBA programu obljubi višji položaj in višjo plačo, po drugi strani pa ste obvezani delati v istem podjetju še vsaj 3 leta?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
DA	84.8%	112
NE	15.2%	20
		answered question
		132
		skipped question
		282

Q7. Katera smer bi bila vaša prva izbira?		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Finance	15.2%	20
Podjetništvo	14.4%	19
Mednarodno poslovanje	18.9%	25
Računovodstvo	4.5%	6
Upravljanje s tveganji	2.3%	3
Upravljanje s človeškimi viri	16.7%	22
Trženje	14.4%	19
Strateški management	8.3%	11
Tehnološki Management	5.3%	7
Comments		8
		answered question
		132
		skipped question
		282

Q8. Zakaj vas zanima izbrana smer? (Izberite največ 2 odgovora)		
Answer Options	Response Percent	Response Count
Že delam oz. si želim delati na tem področju	58.1%	75
Visoko povpraševanje po tovrstnem delu	11.6%	15
Ker sem to smer študiral/a na dodiplomskem študiju	24.8%	32
Višji zaslužek	11.6%	15
Najlažja od vseh smeri	1.6%	2
Sprememba področja dela	20.2%	26
Drugo (prosim obrazložite)	7.0%	9
answered question		129
skipped question		285

Q9. Označite kako se strinjate z naslednjimi trditvami-lestvica od 1 do 5: 1- Se ne strinjam, 5- Popolnoma se strinjam							
* Predpogoji za sprejem na MBA program: GMAT (Graduate Management Admission Test/standardiziran test za vstop na MBA-programe) in TOEFL (Test of English as a Foreign Language)							
Answer Options	1	2	3	4	5	Rating Average	Response Count
Kvaliteta programa MBA je višja na univerzah, ki imajo strožje pogoje*	7	25	53	33	10	3,11	128
Pripravljen/a sem žrtvovati prosti čas za izpolnitev vseh pogojev*	5	28	46	36	13	3,19	128
V Sloveniji imam več možnosti pri iskanju zaposlitve z nazivom MBA	15	36	38	30	7	2,83	126
Delodajalci v Sloveniji cenijo/upoštevajo zaključen MBA študij	10	33	49	28	6	2,9	126
Vistni ki/partnerji/starši bi me podpirali pri odločitvi	0	7	21	48	52	4,13	128
answered question						128	
skipped question						286	

Q10. Prosim ocenite, kateri kriteriji so vam ne/pomembni pri izbiri MBA programa								
Answer Options	Nepomembno	Manj pomembno	Niti pomembno niti nepomembno	Se kar pomembno	Zelo pomembno	Ne vem/Ne poznam	Rating Average	Response Count
Visoka stopnja zaposljivosti	1	5	11	40	64	7	4,33	128
Zadovoljstvo študentov, ki so že obiskovali MBA program	3	7	19	50	39	10	3,97	128
Visoko uverstitev poslovne šole v neodvisnih publikacijah (npr. US News & World Report)	1	16	23	46	32	10	3,78	128
Visoko priznan program (svetovno poznan)	0	7	13	48	52	8	4,21	128
Odlični predavatelji, ki dobro posredujejo komplicirano snov	0	5	12	33	66	12	4,38	128
Predavatelji imajo praktične poslovne izkušnje	0	3	8	29	71	17	4,51	128
Predavanja imajo pravo razmerje med teorijo in uporabnostjo v resničnem življenju	0	3	8	27	77	13	4,55	128
Ima aktiven, organiziran network" uspešnih "alumni"	3	5	15	41	45	19	4,1	128
Akademsko močan program	1	9	17	43	49	9	4,09	128
Inovacijsko raziskovalen program	0	5	21	39	49	14	4,16	128
						answered question	128	
						skipped question	286	

Q11. Razvrstite, kako bi se spodnji dejavniki spremenili, če bi imeli končan MBA.							
Answer Options	Zelo znižal/a	Znižal/a	Brez sprememb	Zvišal/a	Zelo zvišal/a	Rating Average	Response Count
Plača	0	1	24	94	7	3,85	126
Samozavest	0	0	28	73	25	3,98	126
Strokovnost	0	1	13	82	30	4,12	126
Poznanstva	0	1	15	74	36	4,15	126
Spoštovanje delodajalca	0	2	55	58	11	3,62	126
Spoštovanje med vrstniki	0	2	68	47	9	3,5	126
Napredovanje	0	1	28	89	8	3,83	126
Standard življenja	0	2	43	77	4	3,66	126
Prosti čas	7	64	47	8	0	2,44	126
Stres	1	4	44	58	19	3,71	126
answered question							126
skipped question							288

Q12. Letnica rojstva, spol; vrsta, način in letnik študija								
Letnica rojstva								
Answer Options	pred 1960	1960-1970	1970-1974	1975	1976	1977	1978	Response Count
Izberite	1	0	1	0	0	2	2	349
Answer Options	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	
Izberite	6	8	27	18	50	52	95	
Answer Options	1986	1987	1988	1989	1990	po 1991		
Izberite	37	31	16	3	0	0		
Spol								
Answer Options	ženski	moški						Response Count
Izberite	256	93						349
Fakulteta								
Answer Options	Ekonomska fakulteta v LJ	Druga družboslovna smer	Naravoslovna smer	Tehnična smer				Response Count
Izberite	82	157	64	46				349
Študij								
Answer Options	Dodiplomski	Podiplomski						Response Count
Izberite	329	20						349
Način študija								
Answer Options	redni	izredni						
Izberite	309	40						349
Letnik študija								
Answer Options	prvi	drugi	tretji	četrti	peti	absolvent		Response Count
Izberite	45	55	64	91	2	92		349

PRILOGA 6: Izračun natančnosti vzorca

Velikost vzorca brez ponavljanja:

$$n = \frac{n_s}{1 + \frac{n_s}{N} - \frac{1}{n}} \cong \frac{n_s}{1 + \frac{n_s}{N}}$$

$$n = \frac{414}{1 + \frac{414}{115445}} = 412,52$$

Število enot v vzorcu s ponavljanjem n_s , če je zahteva o natančnosti izražena absolutno.

Ocenjevalni parameter je delež enot Π .

$$n_s = \frac{z_{\alpha/2}^2 \Pi(1 - \Pi)}{D_p^2}$$

$$D_p = \sqrt{\frac{z_{\alpha/2}^2 \Pi(1 - \Pi)}{n_s}}$$

$$D_p = \sqrt{\frac{1,96^2 * 0,372(1 - 0,372)}{412}}$$

$$D_p = \sqrt{\frac{0,88}{412}}$$

$$D_p = 4,62 \%$$